М. І. Верціхоўская

Залатыя зярняты

Тлумачальна-перакладны слоўнік

2 клас

Мінск
«Пачатковая школа»
2009

www.kamunikat.org

УДК
811.161.3374.3
ББК 81.2Беи-4

Рэцэнзенты:
доктар філалагічных навук, прафесар *В. І. Іўчанкаў*
кандыдат філалагічных навук, прафесар *В. П. Красней*
доктар педагагічных навук, прафесар М. Г. *Яленскі*

Верціхоўская, М. І.
Залатыя зярняты : тлумачальна-перакладны слоўнік : 2-гі кл. / М. І. Верціхоўская. — Мінск : Пачатковая школа, 2009. — 176 с. : іл.

ISBN 978-985-6947-07-3.

Гэты дапаможнік стане сапраўдным сябрам для вучняў пры вывучэнні беларускай мовы, патлумачыць незразумелыя словы і нават праілюструе іх прыкладамі выкарыстання ў творах беларускіх аўтараў, што, безумоўна, дапаможа развіць у школьнікаў цікавасць да роднай мовы.
Слоўнік змяшчае больш за 1500 слоў і адрасуецца вучням, іх бацькам, настаўнікам пачатковых класаў, выхавацелям дзіцячых садоў і груп падоўжанага дня.

УДК
811.161.3374.3
ББК 81.2Беи-4

ISBN 978-985-6947-07-3
© Верціхоўская М. І., 2009
© Афармленне. Дзяржаўнае прадпрыемства «Выдавецтва "Пачатковая школа"», 2009

www.kamunikat.org

ЮНЫ ДРУЖА!

Ты хочаш авалодаць вялікім скарбам сваіх дзядоў і прадзедаў — беларускай мовай? Гэты слоўнічак стане тваім памочнікам у такой важнай і ганаровай справе. І да ўсяго зробіць яе яшчэ і цікавай. Каб ведаць мову і свабодна карыстацца ёю, трэба найперш добра разумець сэнс слоў і правільна іх ужываць. У гэтым табе дапаможа **пераклад** на рускую мову. Ёсць у слоўніку і **тлумачэнні,** у якіх коратка і зразумела раскрываецца сэнс слоў.

Аднак галоўнымі тваімі памочнікамі стануць **тэкст** і **кантэкст.**

Кантэкст — гэта такая "кампанія" слоў, якая дазваляе вызначыць сэнс кожнага з іх. Кантэкст дапаможа табе дазнацца сэнсу слоў у гэтай "кампаніі", нават калі некаторых ты не ведаў. Вось якая чароўная сіла кантэксту! Толькі ў кантэксце слова набывае канкрэтнае значэнне і выконвае сваю ролю. Таму нават самае настойлівае завучванне слоў, вырваных з кантэксту, да пажаданых вынікаў не прывядзе. Мы ж падабралі такія ўрыўкі з дзіцячых кніжак, каб зразумела, цікава, нават з гумарам раскрываўся сэнс большасці слоў. Прычым у вершаванай форме: варта прачытаць адзін-два разы — і тут жа запомніцца некалькі радкоў. А значыць, цэлыя "кампаніі" слоў адразу стануць тваім маўленчым здабыткам.

www.kamunikat.org

Параўнай, калі ласка, два спосабы тлумачэння слова:

Дранік — аладка, блін з дранай бульбы.

Для мяне і для ката страва з бульбы — смаката!

Сёння мама раненька напякла нам дранікаў.

Які спосаб табе больш падабаецца?

Ты толькі не палянуйся прачытаць урыўкі-ілюстрацыі. Спадзяёмся, яны так табе спадабаюцца, што ты захочаш прачытаць іншыя творы гэтых пісьменнікаў. Вучоныя даводзяць, што найкарацейшы шлях да авалодання мовай — як мага больш чытаць добрых кніжак і па магчымасці больш вучыць на памяць.

Слоўнічак найперш скіраваны на развіццё твайго маўлення. Хочацца верыць, што такую яго адметнасць заўважаць настаўнікі і наладзяць адпаведную працу на ўроку.

Напрыклад, многія ўрыўкі могуць стаць штуршком да развіцця фантазіі, творчасці. Так, да слова "сорамна" мы падабралі радкі з казкі У. Дубоўкі "Адна гарошына":

Стала сорамна ўсім,
Як дазналіся аб тым,
Што ўвесь пачаўся бой
Ад гарошынкі малой.

Гэта ўжо канец казкі, яе развязка. А што магло ёй папярэднічаць? Паспрабуй прыдумаць пачатак і працяг казкі, а потым звер уласную фантазію з пісьменніцкай — прачытай гэту мудрую казку.

Мы паклапаціліся і пра тое, каб змясціць у слоўніку тыя словы, з якімі ты сустрэнешся ў падручніках па мове і чытанні, і тыя, якія ёсць ва ўрыўках-ілюстрацыях. Шукай іх па алфавіце.

У слоўнік не ўключаліся словы зусім аднолькавыя па напісанні і па значэнні (брат, дом, зіма, снег, трава) ці толькі з чыста арфаграфічным адрозненнем (варона — ворона; сняжынка — снежинка).

www.kamunikat.org

Не прыводзяцца словы з памяншальна-ласкальным значэннем (ветрык, сонейка).

Словы, аднолькавыя па гучанні і напісанні, але розныя па значэнні, падаюцца асобна і памячаюцца лічбамі:

Гасцінец[1] — подарок.

Гасцінец[2] — дорога, большак, тракт.

Усе значэнні мнагазначных слоў падаюцца ў адным слоўнікавым артыкуле-абзацы і памячаюцца лічбамі з дужкай:

Вырай — 1) цёплы край, куды адлятаюць птушкі на зіму;
2) чарада пералётных птушак.

Калі дзеясловы ў беларускай і рускай мовах адрозніваюцца асаблівасцямі ў кіраванні, пры іх даюцца склонавыя пытанні:

Дзякаваць *(каму)* **— благодарить** *(кого).*

Для перакладу беларускага слова ў большасці выпадкаў даецца адно рускае.

Калі ж слова перакладаецца некалькімі рускімі, то на першае месца ставіцца найбольш адпаведнае па значэнні і больш ужывальнае. Словы ў такіх выпадках аддзелены адно ад другога коскай, больш аддаленыя па значэнні кропкай з коскай:

Набракаць — набухать, разбухать.

Асабісты — личный; персональный.

Жадаем поспехаў!

УМОЎНЫЯ АБАЗНАЧЭННІ

= тлумачэнне слова

* значэнне слова ў кантэксце

♦ прыказкі, прымаўкі

www.kamunikat.org

А

Абабак — подберёзовик.

Вось абабак з хітрай позай,
Што схаваўся пад бярозай
У высокую траву, —
Падбярозавік завуць.
Уладзімір Мазго

Абавязак — обязанность, долг.

Старанна вучыцца — абавязак школьніка.

Абапал — 1) с обеих сторон; 2) по обеим сторонам.

Абаранак — баранка, бублик.

Абараняць — защищать.

Служыць у войску мой брат,
Абараняе Айчыну.
Ён — Беларусі салдат,
Мужны, сапраўдны мужчына.
Кастусь Жук

Абарона — оборона; защита.

Абвясціць — объявить.

Верабейка абвясціў:
— А я проса малаціў!
Найпрыемнейшы занятак —
Дзюбкаю лічыць зярнятак.
Іван Мураўейка

www.kamunikat.org

А

Абедзве — обе.

Абібок — лентяй, лоботряс.

У бычка баліць бачок —
Адляжаў бачок бычок,
На другі б крутнуўся бок,
Ды ляжыць, бо абібок.

Кастусь Цвірка

Абмяркоўваць — обсуждать, обдумывать.

Што рабіць? Хто дасць параду?
Мышкі склікалі нараду.
Абмяркоўвалі пытанне
Ад паўночы да світання.

Уладзімір Дубоўка

Або, альбо — или, либо.

Абодва — оба.

Абодва родныя браты,
Але не маюць магаты*,
Хаця б калі-небудзь
сысціся. *(Вочы)*

Уладзімір Паўлаў

* Магата — возможность.

Абрус — скатерть.

Быццам белы снег на дол,
Пакрывалам лёг на стол.
Рады госцю беларус,
Засцілаючы... *(абрус).*

Уладзімір Мазго

Абурацца — возмущаться.

Абутак — обувь.

www.kamunikat.org

Абы — лишь бы, только бы.

Авадзень — овод.

Авадзень гудзе ўвесь дзень.
Усім абрыдзеў* авадзень:
За цялятамі ганяецца,
За каровамі ганяецца
І кусаецца, кусаецца.

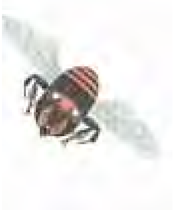

Іван Муравейка

* Абрыдзець — надоесть.

Авалодаць — овладеть.

Агарод, гарод — огород.

Што за месцейка за хаткай,
Дзе ўвіхаецца бабуля?
Родзяць там гарох, цыбуля,
Кроп і морква цэлы год.
Гэта месца — агарод.

Уладзімір Мацвеенка

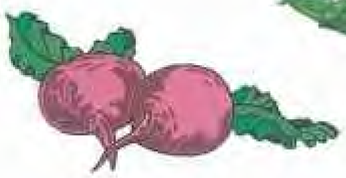

Агародніна — овощи.

Агародніна зжаўцела, Пiць
вадзіцы захацела, Чутны жальбы
буракоў, Памідораў, агуркоў,
Морквы, рэдзькі, маку, дынь: —
Ой, памром мы без вады!

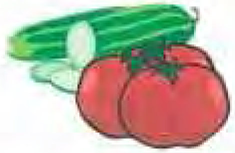

Віктар Шымук

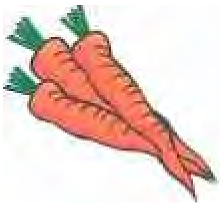

www.kamunikat.org

Агрэст — крыжовник.

Агрэст садзіла я вясной,
Ён ладзіць не хацеў са мной.
Ну і было ж турботы з ім, —
Скалоў мне рукі ён зусім!
Хоць шмат я зведала турбот,
Затое смачны быў кампот.

Авяр'ян Дзеружынскі

Агульны — общий.

Агурок, гурок — огурец.

А Пятрок малады
Віп'е возера вады.
Так і цягнецца ў цянёк
Шалапутны блазан.

Каб далека не ўцёк, За
нагу прывязан. Гэта я
заву Пятрок, А наогул —
агурок.

Рыгор Барадулін

Адбывацца — происходить.

Адважны — отважный.

Адвячорак — предвечернее время, сумерки.

Адгукнуцца — отозваться.

Адданы — преданный.

Адзенне, адзежа — одежда.

Шапку, шалік, рукавічкі
Я вязала для сястрычкі.
А цяпер я буду рада
Змайстраваць адзенне брату.

Таццяна Мушынская

www.kamunikat.org

А

Адзнака — оценка.

І яшчэ адзін урок
Ты запомні, галубок:
Пяць — адзнака як адзнака,
Толькі ведаў — кот наплакаў.

Васіль Зуёнак

Адзначаць — отмечать.

Адказаць — ответить.

Хто найродны самы ў свеце
І найлюбы самы?
Адкажыце дружна, дзеці:
— Мама! Мама! Мама!

Уладзімір Паўлаў

Адклад — отлагательство.

Адкуль — откуда.

Адліга — оттепель.

Ен у адлігу нарадзіўся,
Рос і вырас у мароз.
Прыгрэла сонца — праслязіўся
І сцёк увесь ракою слёз. *(Лядзяш)*

Казімір Камейша

Адметнасць — особенность.

Адмыслова — особенно; безупречно.

Аднак — однако.

Аднойчы — однажды.

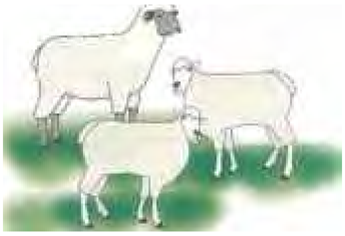

Кожны дзень каля ракі
Ходзяць страшныя ваўкі.
Хто з імі сустракаецца —
Дадому не вяртаецца!
Я і сам ледзь-ледзь аднойчы
На абед не трапіў воўчы.

Добра, што ля рэчкі Бегал
і авечкі. На мой крык
прымчалі І ваўкоў
прагналі!

Алесь Бадак

www.kamunikat.org

Аднолькавы — одинаковый.

Адняць — отнять.

Адолець — одолеть, осилить.

Адпаведна — соответственно.

Адпачываць — отдыхать.

Пальчык з пальчыкам сябруе,
Пальчык пальчыка шануе.
Усе разам — працаваць,
Разам і адпачываць. *(Пальчаткі)*
Ніна Галіноўская

Адразу — сразу.

Адрына — сеновал.

= Халодная будыніна для кармоў і гаспадарчых прылад; пуня.

Адтуліна — отверстие.

Адчыніць — открыть, отворить.

Пойдзем, дзеці, у лес вясновы,
Нібы ў дом вясёлы, новы.
Толькі тым, хто ў казку верыць,
Лес свае адчыніць дзверы.
Леанід Дайнека

Адшукаць — отыскать.

— Гэта стукае мядзведзь.
Адшукаў ваш дом я ледзь.
Гаварыла мне сарока,
Што жыве тут недалёка,

Быццам сын у вас гультай, На ўсе просьбы толькі "Ай! Не хачу! Не буду! Потым!". Трэба гнаць з я го ля ноту.
Алесь Бадак

www.kamunikat.org

А

Ажына — **ежевика.**

Ажына — маліны сястра,
Карычнева-сіняя ў лесе.
Дзядуля зазначыў: — Пара! —
І слоік на пояс падвесіў.

Хведар Гурыновіч

Аздобіць — **украсить.**

Азірацца — **оглядываться.**

АКНО́, мн. вокны — окно.

Акрайчык, акраец — **горбушка; краюха.**

Вам прынёс сягоння зайчык
Хлеба лустачку, акрайчык.
Дзе раней быў — невядома,
А цяпер акрайчык дома.

Галіна Каржанеўская

Акуляры — **очки.**

Што там свеціцца, як фары?
Носіць філін акуляры.
Кажа: — Факт... Яны мне любы,
Не зляцяць ніколі з дзюбы.

Артур Вольскі

Акурат — **точь-в-точь.**

Аладка — **оладья.**

— І самі знайце свой парадак,
Каб і да кніг, як да аладак,
Таксама дружна налягалі.

Якуб Колас

Але — **но.**

www.kamunikat.org

А

Алей — растительное масло.

Алейны — масляный.

Аловак — карандаш.

Як наш дом я маляваў,
Дык алоўкі ўсе спісаў,
Паглядзіце, вокнаў колькі,
Іх, напэўна, болей ста...
Ён у нас такі высокі — Не
хапіла мне ліста!

Іван Муравейка

Альтанка — беседка.

Амапь — почти; едва не.

Аматар — любитель.

Наш Максім — рыбак заўзяты,
Печкуроў лавіць аматар.
Для яго рыбалка — свята:
Чарвякоў капае... тата.

Алесь Пісьмянкоў

Ануча — 1) тряпка; 2) портянка.

Апавяданне — рассказ.

Апалонік — разливательная ложка, поварёшка.

Апенька — опёнок.

Ён стаіць сярод бяроз,
Пень стары, амшэлы*,
Скрозь апенькамі зарос,
Як шчацiннем шэрым.
Пень глядзіць на грыбнікоў,
Бы з надзеяй-верай:
— Пастрыжы хто-небудзь зноў,
Я зарос не ў меру.

Пятро Саковіч

* Амшэлы — поросший мхом.

Апенька ф

www.kamunikat.org

Вось апостраф. Гэта — знак.
Вельмі важны ён, аднак,
З'езд, пад'езд — напішаш проста,
Калі ўспомніш пра апостраф.

Артур Вольскі

Апранацца — одеваться.

Апячы — обжечь, ожечь.

Араць — пахать.

♦ Хто арэ ды сее, той малоціць ды вее.
(Что посеешь, то и пожнёшь.)

Арэлі, гушкалка — качели.

Мы акрэплі, загарэлі
І за вёскай, між бяроз,
Так разгушквалі арэлі,
Што ўзляталі да нябёс.

Мікола Маляўка

Асабісты — личный; персональный.

Асаблівы — особенный.

Асака — осока.

Асілак — богатырь.

Хай ты асілак-чэмпіён
Ці знакаміты чараўнік,
Яе не скруціш у рулон
І не паставіш да сцяны. *(Дарога)*
Іван Муравейка

www.kamunikat.org

Астатні — 1) остальной; 2) последний.

Асцярожна — осторожно.

Праз дарогу поўз жучок,
Павярнуўся на бачок.
Калі ласка, асцярожна —
Наступіць на крыльцы можна.
Ніна Галіноўская

Атрымацца — получиться.

Атрымаць — получить.

Я адкрыю першы клас… Дзе ён будзе? Дома ў нас!
Лялькі мараць атрымаць Толькі "дзесяць", а не "пяць".
Таццяна Мушынская

Аўторак — вторник.

Ахвочы — падкий, охочий.

Ахвяра — жертва.

А авадзень ашалела гудзе
І вывіжоўвае* вокам —
Якую хутчэй яму высачыць дзе
Ахвяру непадалёку.
Васіль Вітка

* Вывіжоўваць, віжаваць — выслеживать, высматривать.

Ахоўваць — охранять.

Ахоўвае звяроў
У пушчы, як сяброў,
І іх да цёплых дзён
Падкормлівае ён. *(Егер)*
Мікола Маляўка

www.kamunikat.org

Б

Бабуля — бабушка.

Маміна мама — бабуля мая.
З ёю сябрую маленькая я.
Добра з бабуляй. Цікава заўжды.
Ніякай самоты, ніякай бяды.
/Іеанід Пранчак

Бавоўна — хлопок.

Месяц студзень — свята ў будзень.
Шар зямны ад снегу белы,
Як бутон бавоўны спелы.
Данута Бічэль-Загнетава

Багародзіца — Богородица.

= Дзева Марыя, Маці Ісуса Хрыста, Маці Божая.

Багародзіца — заступніца нябесная ўсіх хрысціян.

Багата — 1) богато, зажиточно; 2) много

А для дзяцей найбольша свята,
Абы наесціся багата.
Якуб Колас

Бадай — почти, пожалуй.

Бадзёры — бодрый.

Баль — бал.

Баляваць — пировать.

www.kamunikat.org

Б

Баравік — белый гриб; боровик.

Кош не кош у грыбніка,
Як няма баравіка!
Васіль Зуёнак

Баравы — боровой.

Барвовы — багровый, багряный.

Басанож — босиком.
Бацька — отец.

Бацькі — родители.

Дзетак вывезлі бацькі
Адпачыць на дачы
Ды каб вопыт хоць які
Даць ім гаспадарчы.
Пятро Саковіч

Бачыць — видеть.

Сам сябе ён перайначвае*.
Вы, канечне, гэта бачылі?
Хто ж не бачыў, дык убачыць:
То як серп ён, то як мячык. *(Месяц)*
Іван Муравейка

* Перайначваць — изменять.

Бегчы — бежать.

Крылы мае — не лятае.
Галаву ў пясок хавае.
А як бегчы пусціцца,
Ні кому не папусціцца*. *(Страус)*
Уладзімір Паўлаў

* Папусціцца — уступить, поддаться, проиграть.

www.kamunikat.org

Б

Бездакорны — безупречный, безукоризненный.

Біблія — Библия.

= Святое Пісанне, зборнік старажытных свяшчэнных кніг (Стары і Новы запаветы).

Благі, кепскі — плохой.

Праганяй благія словы,
Як ідзеш у храм Хрыстовы!

Рыгор Барадулін

Блазан — шут, клоун.

Блакіт — голубизна, лазурь; синева.

Блакітны — голубой.

Блакітная рэчка, узлесак высокі,
Празрыстае неба, у небе — аблокі.

Васіль Вітка

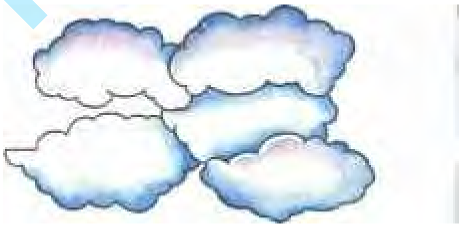

Блішчаць — блестеть, сверкать.

Раніцою, як слязінкі,
На траве блішчаць расінкі.

Міхась Пазнякоў

Блукаць — 1) бродить; 2) блуждать, плутать.

Беленькі козлік ля рэчкі блукае.
Ціхенька-ціха сястрыцу гукае.
Чуе з вадзіцы голас ён тонкі,
Голас любімай сястрыцы Алёнкі.

Ніна Галіноўская

Блыха, *мн.* **блохі — блоха.**

Бляшанка — жестянка.

Бо — потому что; ибо.

www.kamunikat.org

Б

Бог — Бог.

= Паводле Бібліі, найвышэйшая духоўная сіла.

Кажа сябар, што я здольны
Вельмі ў тэнісе настольным.
— Талент дадзены ад Бога,
Абыграеш ты любога.
Трэніруюся штодзённа —
Хутка стану чэмпіёнам!

Уладзімір Мазго

Бойка[1] — драка.

Бойка[2] — маслобойка.

Бойка — бойко.

Бот — сапог.

— Бусел, бусел, дай мне боты
Перабрацца праз балоты.
— Ботаў, ліска, не прасі ты,
Бо да ног яны прышыты.

Ніна Галіноўская

Борзда — быстро, проворно.

Бохан — буханка хлеба; каравай.

А з печы бохан вымеш — ён ружовы,
Як жнівеньскага сонца дыск барвовы.

Уладзімір Дубоўка

Бруд — грязь.

А мурзаты парсючок
Аб штыкет пацёр бачок,
Мухам і акружаны,
Сігануў да лужыны:
Пакачаўся ў брудзе —
Вось і чысты будзе!..

Васіль Зуёнак

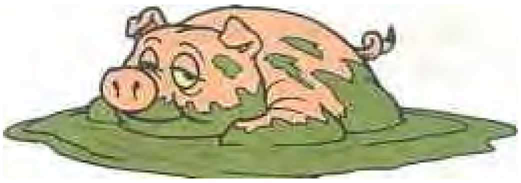

Б

Бруіцца — струиться.

Брыво *Н.₁ мн.* **бровы — бровь** *ж.*

Будаваць — строить.

Бабры — спакойныя звяры;
Хвасты ў іх як лапаты.
Без сякераў, піл бабры
Сабе будуюць хаты.
Ля іх, нібы разбойніца,
За язем выдра гоніцца.
Алесь Якімовіч

Будаўнік — строитель.

Імчалі па шашы грузавікі.
Узводзілі палац будаўнікі.
Уладзімір Корбан

Будоўля — стройка.

Як кашом, сваім каўшом
Выбірае грунт пад дом
Пастаянны завадатар
На будоўлі — экскаватар.
Уладзімір Мазго

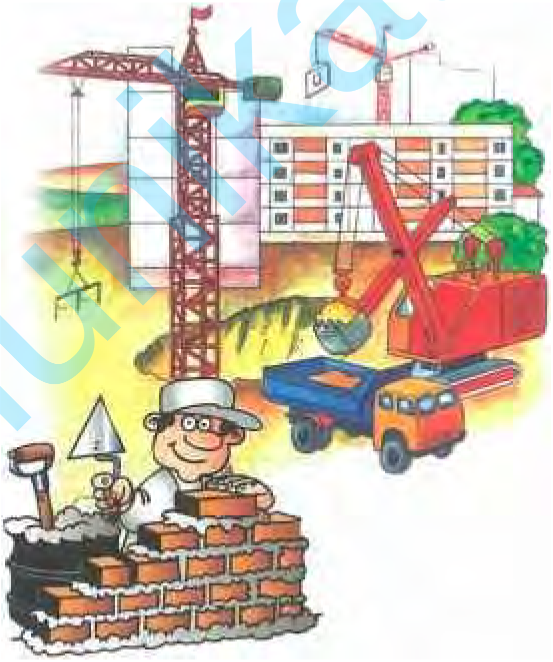

Бульба — картошка, картофель.

Ёсць яшчэ такая дзе,
Адкажыце, птушка? Яйкі ўсе
ў зямлю кладзе Хітрая
нясушка.

Вочы ўзрадуе твае, Ні
прыйшоў адкуль бы. Шмат
і ў горадзе яе —
Беларускай бульбы.
Рыгор Барадулін

Бульбяны — картофельны.

www.kamunikat.org

Б

Бурак — свёкла.

Не сыдзе з месца ні на крок,
Зарыўшыся ў пярыну.
Цярэбіць ветрык незнарок
Ягоную чупрыну.
- А возьмуць за чупрыну
Ды выцягнуць з пярыны —
Пачырванее, небарак.
Вядома, хто гэта — бурак!

Рыгор Барадулін

Бусел — аист.

Над балотамі клякоча —
У любві прызнацца хоча,
Мабыць, роднай Беларусі.
Называюць птушку — бусел.

Уладзімір Мазго

Быццам, бы — будто, как будто; словно; точно.

Жыў у сажалцы карась,
Што любіў зарыцца ў гразь.
Як зарыўся ён пад корч —
Дзень зрабіўся быццам ноч...

Уладзімір Мазго

Бязмежжа — безграничный, бескрайний простор.

Бялізна — бельё.

Бяседа — пір; застолье.

Бяспека —

www.kamunikat.org

В

Вабіць — **привлекать.**

Вавёрка — **бёлка.**

Назбірала арэхаў
Пяць мяхоў і паўмеха,
Насушыла грыбоў
Аж дванаццаць карабоў,
Нацягала шышак горку
Працавітая вавёрка.

Васіль Зуёнак

Вадкасць — **жидкость.**

Вадзянік — **водяной.**

Лесуны выходзяць з нетраў
І русалак карагоды.
Вадзянік і сорак ветраў
Там з'яўляюцца заўсёды.

Уладзімір Дубоўка

Вакол — **вокруг.**

Валодаць — **владеть.**

Валошка — **василёк.**

Вандраваць — **путешествовать.**

Вандраваў па родным краі
І лятаў за акіян,
А цяпер адпачывае
Дома татаў чамадан.

Мікола Маляўка

Вандроўка — **путешествие.**

www.kamunikat.org

В

Вантрабянка — домашняя ливерная колбаса.

Варажыць — гадать; предсказывать; колдовать.

Варожы — 1) недоброжелательный; 2) вражеский.

Варта[1] — караул, охрана.

Ні скарынкі, ні зярнятак
Для маленькіх мышанятак
Нельга больш здабыць у хаце,
Бо заўжды там кот на варце.
Уладзімір Дубоўка

Варта[2] — стоит, следует.
Пасля працы варта і адпачыць.

Вартаваць — охранять, караулить, стеречь, сторожить.

Не брэша, як сабачка,
Але вартуе дачу,
У дом твой без ключа
Не пусціць і ўрача. *(Замок)*
Уладзімір Мазго

Вартаўнік — сторож.

Варты — достойный; стоящий.

Варушыць — шевелить.

Васілёк — тое, што **валошка.**

Ці бачылі ў жыце ці ў полі ўлетку
Блакітную кветку?
Усміхаецца здалёк —
Гэта кветка васілёк.
Уладзімір Мацвеенка

www.kamunikat.org

В

Вёдаць — знать.
Твар румяненькі,
Белая хустачка.
Я ўжо ведаю:
Я — беларусачка.
Алесь Бадак

Вёды — знания.
Дом-палац стаіць высокі.
Нашых ведаў там вытокі.
Радасць свеціцца наўкола.
Ну вядома, гэта — школа.
Уладзімір Мазго

Вёжа — башня.

Вёйка — ресница.

Вёка — крышка.
Века ўзняў ён нецярпліва, А
пад ім — такое дзіва!..
Уладзімір Дубоўка

Вёльмі — очень.
А было аднойчы так: З рэчкі
вынырнуў шчупак. Пасядзеў
крыху на сушы І прамовіў,
уздыхнуўшы: — Тут, вядома,
хараша, Толькі вельмі горача!
Смачна пазяхнуў І назад
нырнуў.
Алесь Бадак

www.kamunikat.org

Верабей — воробей.

Ля сенцаў верабей —
Скача, скача, скача...
Думае, што так цяплей,
Думае, што так хутчэй
Напаткаць удачу.

Таццяна Мушынская

Вёрас — вереск.

Замоўклі птушак галасы,
І пахне свежым верасам.

Мікола Хведаровіч

Вёрасень — сентябрь.

♦ Халодны верасень, але сыты.

Вераснёвы — сентябрьский.

Верш — стихотворение.

Вёстка — известие, весть.

Ветлівы — вежливый.

Веска — деревня.

Відэлец — вилка.

За стол садзяцца ўсе ў парадку
І прад сабой кладуць аладку,
Відэльцы, лыжкі разбіраюць
І стравы першае чакаюць.

Якуб Колас

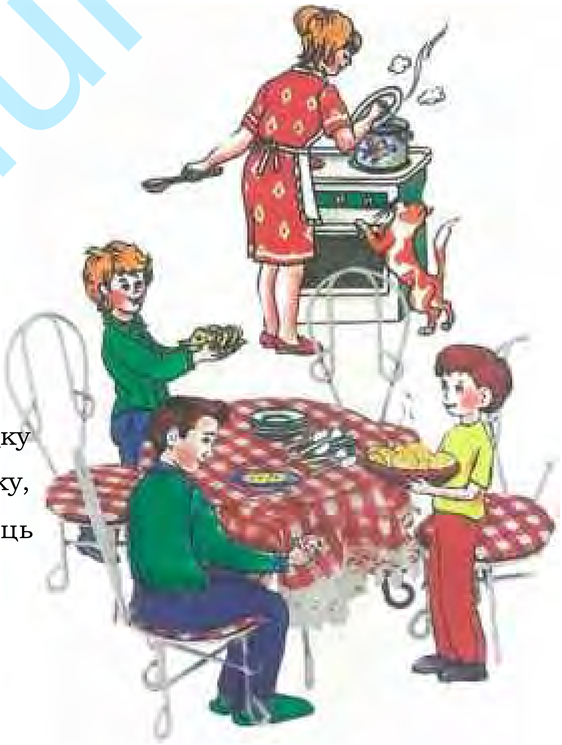

Вільгаць — влага.

www.kamunikat.org

Віншаваць — поздравлять.

— Ну, вось і дома, дзякуй Богу! —
Прыйшлі ў хату, усіх цалуюць,
З святым Вялікаднем віншуюць.

Якуб Колас

Вір — омут, водоворот.

— Не хадзіў бы ты, сынок,
На глыбокі вір купацца,
Бо нырнеш і незнарок
Можаш там на дне застацца.

Іван Мураўейка

Вітапыня — прихожая.

Вітаць — приветствовать.

— Хто гэта лісця нанізаў
На вострыя іголкі?
А вожык Васю так сказаў:
— Вітаю вас, Вясёлкін!

Васіль Вітка

Водар — аромат.

Красачкі рамонку-тату
Гаварылі пасля ночкі:
— Так шкада, што не лятаем
Мы, як тыя матылёчкі!
— Хто прыдумаць мог такое,
Быццам не лятаюць кветкі?!
Мы лунаем над зямлёю,
Водар — нашы крылы, дзеткі!

Васіль Жуковіч

www.kamunikat.org

В

Вожык — ёж.

Вожык з-пад верасу выгнаў вужаку.
Лезе вужака на дрэўца ад жаху.
Артур Вольскі

Волат — великан, богатырь.

Ці не бачылі вы дзе волата такога:
Рукі, ногі — у вадзе, на спіне — дарога? *(Мост)*
Міхась Пазнякоў

Вопратка — верхняя одежда.

Распраналі, разувалі
У спальні нашага Сымона.
Кветку шчасця ўсе шукалі
Ва ўсёй вопратцы ягонай.
Уладзімір Дубоўка

Вопыт — опыт.

= Набытыя веды і навыкі. Жыццёвы вопыт

Воўна — овечья шерсть.

Бегаў зайчык па сумётах,
Пагубляў панчошкі.
Акалелі, азалелі*
Зайчыкавы ножкі.
Трэба воўну шукаць,
Ніткі прасці і сукаць**,
Трэба зайчыку вязаць
Новыя панчошкі.

Васіль Зуёнак

* Акалёць, азалёць — *тут:* замёрзнуть.
** Сукаць — сучить (скручивать в одну нить).

www.kamunikat.org

В

Вочы — глаза.

Вялікія вочы ў страха,
Яшчэ большыя — у Стаха.

Мікола Маляўка

Вуда — удочка.

Рыбак заядлы Гоша,
Ён з вудай у руцэ

Сядзець да зорак можа, А
рыбка — у рацэ.

Яўген Хвалей

Вучаніца — ученица.

Вўчань — учен й к.

Вўха — ухо.

Выгінаць — вигибать, изгибать.

Выгляд — вид.

Гарбуз паласаты сядзіць каля хаты
I грэе на сонцы бакі.
Вялізны, таўсматы, на семкі багаты,
На выгляд — забаўны такі.

Леанід Пранчак

Вызвал я ць — освобождать.

Выкарыстаць — использовать, употребйть.

Выключны — исключительный.

Вымаўляць — выговаривать, произносить.

Выпадак — случай.

Выпадак быў дужа рэдкі:
Воўк зайцу звязаў шкарпэткі

Рыгор Барадулін

В

Вырай — 1) юг.

= Цёплы край, куды адлятаюць птушкі.

2) стая перелётных птиц.

Выратаваць — спасти.

Падхапіліся каровы —
У кусты ляцяць, у сховы.
Там іх выратуе цень,
Бо з'явіўся... *(авадзень).*

Уладзімір Паўлаў

Выспець — вызреть, созреть.

Сонца пячэ, Збожжа выспявае —
Л і па цвіце, Кал і гэта бывае? *(Летам)*

Выток — 1) исток.

= Месца, адкуль выцякае рака, ручай.

2) начало, первоисточник.

= Пачатак нечага.

Выхоўваць — воспитывать.

Вядома — 1) известно; 2) конечно, безусловно.

Вялікі — большой.

Вялікдзень — Пасха.

= Рэлігійнае свята, прысвечанае ўваскрэсенню Ісуса Хрыста.

Заўтра свята ў хату прыйдзе.
Колькі ночанькі тае?!
Будзе радасным Вялікдзень
З кулічамі на стале.

Леанід Пранчак

www.kamunikat.org

В

Вяртацца — возвращаться.

Трава на ўзгорках вырасла,
Вярба цвіце над беражком.
Якая птушка з выраю
Вяртаецца пяшком? *(Драч)*
Мікола Маляўка

Вясёлка — радуга.

Хто нябачнаю рукою
Мост малюе над ракою
З розных колераў вясёлых?
А завуць той мост — вясёлкай.
Кастусь Жук

Вяршю — сливки.

Плітка шакаладу фабрыкі "Спартак":
Незвычайны водар, незабыўны смак.
Цукар і какава, ванілін, вяршкі —
Разам утвараюць шакалад такі.
/Іеанід Пранчак

Вячэра — ужин.

Ляцелі дзве цяцеры,
Шукаючы вячэры,
Глядзелі зверху ўніз.
І раптам бачаць: ліс
Ім лапаю махае,
У госці запрашае.
Анатоль Грачанікаў

Вячэраць — ужинать.

Наша Юля — гаспадыня.
Не, вячэра не астыне!
Лялек садзіць ля стала,
Бо вячэраць ім пара.
Таццяна Мушынская

www.kamunikat.org

Г

Гадаваць — 1) растить, воспитывать;

2) отращивать, отпускать.

Нават птушкі жыць не хочуць лёгка —
Гнёзды ўюць, гадуюць птушанят.
Віктар Шымук

Гадзіна — час.

Дзіва дзіўнае — хвіліны:
Як сышліся ў круг адзіны,
Стаў і ўраз яны гадзінай!
Мікола Чарняўскі

Гадзіннік — часы.

Гаіцца — 1) заживать; 2) заживляться.

Назбіралі пер'я, пуху,
Каб шпаку цяплей было,
Каб было заўсёды суха,
Каб гаілася крыло.
Сяргей Грахоўскі

Гай — роща.

У гаі ля вузкай сцежкі
У мох прыселі сыраежкі,
Жаўтавокія лісіцы
Паглядаюць з-пад ігліцы. На пяньках, нібы паненкі,
Важна ўселіся апенькі.
Уладзімір Мазго

Гайдацца, гойдацца — качаться, колебаться.

www.kamunikat.org

Г

Галіна — ветка.

Гаманіць — 1) разговаривать.

2) полниться шумом, звуками, щебетом.

За акном гамоніць ранне Гэта для маёй дачушкі
Галасістым шчабятаннем. Слаўна так спяваюць птушкі.

Ніна Галіноўская

Ганак — крыльцо.

Выйшаў на ганак з палаца вяльможны* —
Сэрца сялянскае б'ецца трывожна.

Уладзімір Дубоўка

* Вяльможны — *тут:* пан.

Ганарлівы — горделивый, спесивый.

♦ Ганарлівы ды ўпарты нічога не варты.

Ганаровы — почётный.

Ганарысты — высокомерный, надменный.

Калісьці ў старадаўні час
Жыў ганарысты пан у нас.
Хоць ганарыстымі яны
Былі тады ўсе паны,
Але вось гэты — горш за ўсіх.
Яго празвалі Васпан Пых.

Уладзімір Дубоўка

Гандбол — гандбол.

= Камандная гульня ў ручны мяч.

Як заўсёды, наша школа Так ручны завецца мяч,
Сёння славіцца гандболам. Выйграём за матчам матч.

Уладзімір Мазго

www.kamunikat.org

Г

Ганіць — 1) охаивать; 2) хулить; осуждать.

= Прызнаваць непрыгодным, дрэнным; асуджаць.

Гарачыня — жара; зной.

Гарбата — чай.

Гарбуз — тыква.

Гарката — горечь.

Гарлачык — кувшинка, водяная лилия.

Хто не знае, хто не бачыў
Кветку-доктара — гарлачык!
Карнявішча як аптэка:
Вітаміны ёсць і лекі,
Нібы ў бульбіне, нямала
У ім бялюткага крухмалу...
Вось бы наварыць галушак! —
Ды вада агонь затушыць.
Васіль Зуёнак

Гаршчок, *мн.* **гаршкі — горшок.**

Гарэза — озорник; озорница.

Гаспадар — хозяин.

Людская праца — уладар!
Я на на свеце гаспадар.
Уладзімір Дубоўка

Гаспадарыць — хозяйствовать, хозяйничать.

Гаспадыня — хозяйка.

Гаспадыні гэтай дома не да сну —
Садзіць бульбу людзям, сее збажыну. *(Вясна)*
Мікола Маляўка

www.kamunikat.org

Г

Гасподзь — тое, што Бог.

Гасцінец[1] — подарок.

У хусцінцы — тры гасцінцы:
Табе, братка, шакаладка,
Табе, дружок, піражок,
А сястрычцы — тваражок.

Васіль Вітка

Гасцінец[2] — дорога, большак, тракт.

Кот, Мурашка і Лісіца
Маршыруюць па гасцінцы.
Крочаць весела і жвава —
У дарозе ўсё цікава.

Уладзімір Дубоўка

Гасцінны — гостеприймный, радушный

Гаючы — целебный.

Глеба — почва.

Кінь вясной у глебу зерне —
Дык увосень жменю верне!

Уладзімір Дубоўка

Глей — ил.

Без аглядкі не вылазь
З глею цёмнага, карась,
Бо стаіць зусім не так
За карчагаю... *(шчупак).*

Уладзімір Паўлаў

Глушэц — глухарь.

Глыбіня — глубина.

www.kamunikat.org

Гляк — горшок с узким горлышком.

Гмах — громадина, махина.

Годнасць — достоинство.

Гожы — 1) красивый; 2) годный, пригодный.

Важны, гожы той, катары
Не здымае й нанач шпоры.
Ён ад важнасці свае
Тры разы на ноч пяе. *(Певень)*
Уладзімір Паўлаў

Гоман — шум, щебет, разговор.

Горш — хуже.

Горшы — хуже; худший.

♦ Хто з каго смяецца, той горшым астаецца.

Града — гряда.

Грак — грач.

Грашавіты — денежный, имеющий много денег.

У старога вераб'я
Грашавітая сям'я:
У кожнага верабейкі —
Па чатыры капейкі.
Зляцеліся вераб'і —
Налічылі два рублі.
Колькі ж мае дзяцей
Наш багаты верабей?
Васіль Вітка

Грэбень — 1) грёбень, расчёска; 2) гребешок (у птиц).

www.kamunikat.org

Г

Грэбці — грести.

Губляць — терять; тратить.

Коцік часу не губляе,
Мышку ў норку заганяе.
Анатоль Астрэйка

Гузак — шишка.

Упаў гусак — набіў гузак
Сабе на лбе. А мо — табе?
Уладзімір Мазго

Гўзік — пуговица.

Яна там, дзе шыюць
І дзе вышываюць,
Дзе гузік згубіўся,
Дзе латку ўстаўляюць. *(Іголка)*
Іван Муравейка

Гук — звук.

Гукаць — 1) звать; 2) аукать.

Гульня — игра.

Гультай — лентяй, лодырь, бездельник.

Лежань лежма ляжыць,
Седзень седнем сядзіць,
Крыкун крыкма крычыць,
Гультай гульма гуляе,
Абібок бок абівае.
Васіль Вітка

- Гультай не чалавек, балбатун не гаспадар.
- У гультая і страха цячэ і печ не пячэ.

www.kamunikat.org

Г

Гуляць — играть.

Вожыкі ў футбол гуляюць,
Яблык, быццам мяч, ганяюць.
Вожык-тата — варатар,
Адаб'е любы ўдар!

Таццяна Мушынская

Гўмар — юмор.

Гумарэска — юморёска.

= Невялікі твор гумарыстычнага характару

Гўмка — резинка, ластик.

Гўрба — сугроб.

Хутка збег мароз. Адліга —
Быццам гора, быццам ліха!
Снегавік наш плакаць стаў.
Гурбай стаў — і ўміг растаў.

Таццяна Мушынская

Гурт — ватага.

Гўртам — сообща, вместе.

Гусак — гусь.

Гусь ж. — **1) гусь** м.; **2) гусыня** (самка гуся).

Гутарка — беседа.

Гучаць — звучать.

Вось гучыць сігнал трывогі.
Пэўна, з "хуткай дапамогі"?

Таццяна Мушынская

Гўшкацца — качаться (на качелях).

Гушчар — чаща, гуща.

www.kamunikat.org

Д

Дабрадзёй — благодетель.

= Той, хто робіць дабро.

Даволі — довольно.

Заглянула сонца ў вочкі,
Дзень прыйшоў — даволі сну!

Уладзімір Дубоўка

Даглядаць *(каго, што)* — **заботиться** *(о ком, о чём),* **ухаживать** *(за кем, за чем).*

Дадаць — 1) добавить; 2) прибавить.

Дадому — домой.

Бывайце здаровы, жывіце багата,
А мы ад'язджаем дадому, дахаты.

Ісак Лобан

Даёнка — подойник.

Да самых краёў сырадой
Запеніцца ў звонкай даёнцы.

Мікола Аўрамчык

Дажджлівы — дождливый.

Дазваляць — разрешать.

Цёплае, ласкавае, свеціць, ажыўляе,
На сябе глядзець нам не дазваляе. *(Сонца)*

Міхась Пазнякоў

www.kamunikat.org

Д

Даймаць — **донимать, изводить, допекать.**

Прыйдзе ранак, мы — пад душ.
Не даймае спёка й суш!
Таццяна Мушынская

Дакараць — **упрекать.**

Зебра зебру дакарала:
— Мала траўкі ты нарвала.
Будуць румзаць зебраняты,
Што жывоцік пуставаты.
Ніна Галіноўская

Дакладна — **точно.**

Парасон не парасон,
І матрац дык не матрац.
А зляцеў з-пад неба ён
І дакладна сеў на пляц. *(Парашут)*
Уладзімір Паўлаў

Дакўль — **1) докуда; 2) до какого времени, доколь.**

Дакучаць — **надоедать.**

Далеч — **даль.**

Далікатны — **вежливый, обходительный хрупкий, нежный.**

Далікатны мае пах
І пялёсткі ў завітках.
Ды калючая задужа.
А завецца кветка... *(ружа).*
Уладзімір Паўлаў

Дамовіцца — **договориться; условиться.**

www.kamunikat.org

Д

Дамоў — тое, што дадому.

Дапамагчы — помочь.

І ў жыцці, не толькі ў казках,
Лечаць нас спагада, ласка.
А воўчына варожасць —
Анідзе не дапаможа!
Уладзімір Мазго

Дапамога — помощь.

Трэба ваша дапамога:
Памірыць ката і дога.
Алесь Пісьмянкоў

Дараваць *(каму)* **— простить** *(кого).*

Пан пачынае размову такую:
— Грэх твой цяжкі я на гэтым дарую.
Уладзімір Дубоўка

Дарадца, дарадчык — советчик.

Пасля таты, пасля мамы
І людзей старэйшых
Яна ваш дарадца першы,
Самы наймудрэйшы. *(Кніга)*
Уладзімір Паўлаў

Дарма — 1) напрасно, зря; 2) бесплатно, даром.

♦ Дарма хадзіць — ногі адбіць.

♦ Каза ваўку дарма не скача. (Бесплатный сыр бывает только в мышеловке.)

Дарослы — взрослый.

Дарэчы — кстати.

Дасягнуць — достичь.

www.kamunikat.org

Д

Даўжыня — 1) длина; 2) продолжительность.

Дах — крыша.

Дах накрылі — не свіціцца
Там, у сіняве,
Дзе над самым домам ціха
Воблачка плыве.
Б'е пярун цяпер, бывае,
Навальніца — жах,
Ды і кропля дажджавая
Не праточыць дах.

Мікола Маляўка

Дахаты — тое, што дадому.

Так і вярнулася Наста дахаты,
Дзе нецярпліва чакаў яе тата.

Уладзімір Дубоўка

Дачка — дочь.

Дачўшка — доченька.

— Гора, дачушка, і скача і плача!
Новую пан адшукаў нам задачу.

Уладзімір Дубоўка

Дбайны — заботливый; старательный; усердный.

Хвастатая, рухавая,
Заўжды занята справаю.
Грыбоў, арэхаў горкі
У дбайнае ваверкі.

Ніна Галіноўская

Дбаць — заботиться; стараться; усердствовать.

♦ Хто дбае, той і мае. (Кто спит весной, плачет зимой.)

www.kamunikat.org

Д

Двойчы — дважды.

♦ Скупы двойчы плоціць, а дурны двойчы ходзіць. (Скупой платит дважды.)

Джала — жало.

Не калі нас, пчолка,
Ты сваёй іголкай.

Пчолка адказала: — Не
іголка — джала. *Ніна*
Галіноўская

Дзвёры — дверь.

Дзе — где.

Дзе была, варона,
Варона-гулёна?

— Лятала на палетак За
кормам для дзетак. *Ні на*
Галіноўская

Дзёля — ради, для; из-за.

Дзёсьці — где-то.

Дзёянне — действие.

Дзённік — дневник.

Сніцца зайчыку капуста,
Сніць цялятка хлеба лусту.
А свавольніку Ігнатку
Сніцца ў дзённіку "дзесятка".

Алесь Пісьмянкоў

Дзіва — чўдо, диво, невидаль.

= Нешта незвычайнае, нечаканае, што здзіўляе, захапляе.

Адбылося раптам дзіва:
Сонца ход свой прыпыніла
I сваёй магутнай сілай
Той пясочак растапіла.

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Д

Дзівак — чудак.

— Дзівак! — між сабой гаспадыні гавораць: —
Бярэ, што не трэба, патрэбнае — дорыць!

Еўдакія Лось

Дзівіцца — удивляться, изумляться.

Я і сам дзіўлюся, лёсу наракаю:
У вадзе сушуся, у печы намакаю. *(Воск)*

Уладзімір Паўлаў

Дзіцячы — детский.

Дзік — дикий кабан, вепрь.

Пад'еўшы ўволю жалудоў,
Па сцежцы лесавой
Іклaстых чарада дзікоў
Ідзе на вадапой.

Алесь Якімовіч

Дзіравы — дырявый.

Дзірка — дырка.

Дзьмухавёц — одуванчик.

Дзьмухавец адцвіў у садзе.
Жаль і смутак у паглядзе.
Ад нягоды азалелай*
Пухкі шарык — белы-белы.

Вецер вынырнуў з-за хмары,
Дзьмухнуў, і бялюткі шарык
Разляцеўся на часцінкі, На
малыя дзьмухавінкі.

Леанід Пранчак

* Азалёлы — замёрзший.

Дзьмухаць — дуть, фукать.

♦ Хто бацькоў не слухае, той у пальцы дзьмухае.

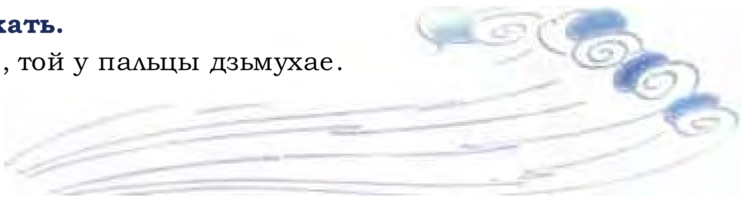

Дзюба — **клюв.**

Дзюбкаю ўрач стукае —
Трубкаю не слухае:
Тук-тук-тук,
Пэўна, чулі ў лесе стук?
Трошкі сціхне, памаўчыць
Ды і зноў пачне лячыць.

(Дзяцел)

Уладзімір Мацвеенка

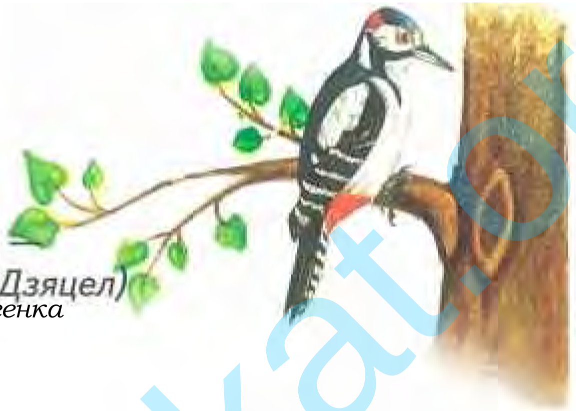

Дзядзька — **дядя.**

Ведае дакладна Маша:
Госць жаданы — дзядзька Саша.
Брат ён Машынаму тату
І заходзіць часта ў хату.

Яўген Хвалей

Дзядоўнік — **репейник.**

Дзядуля — **дедушка.**

Мой дзядуля — ветэран,
Беларускі партызан.
Ён адважна ваяваў,
Перамогу здабываў.
Ён Радзіму вызваляў.

Леанід Пранчак

Дзяжа, дзёжка — **квашня, дежа.**

= Драўляная пасудзіна з прамых клёпак (для замешвання цеста, салення).

♦ Дзе сварацца ды п'юць, там мышы ў дзяжы жывуць.

Дзякаваць *(каму)* — **благодарить** *(кого).*

♦ Дзякуй не дзякуй, а заплаціць мусіш. (Из спасибо шапки не сошьёшь.)

www.kamunikat.org

Д

Дзякуй — спасибо.

Пахне рана пірагамі, Дзякуй сонцу, дзякуй маме,
Кліча свята на парог. Дзякуй печы за пірог!

Леанід Пранчак

Дзяружка — дерюжка.

= Саматканая посцілка; пакрывала.

Саматканая дзяружка —
Дзіўныя ўзоры. Ткала любая
бабуля На дзяружцы зоры.

Як засцеле на канапу, —
Позірк не адвесці.
На цудоўныя ўзоры
Не рашуся сесці.

Леанід Пранчак

Дзяўбці — клевать.

Дзяўчынка — девочка.

Скача зайчык па паляне,
Веранічка — па дыване.

У дзяўчынкі сёння свята — Ёй
прынёс сабачку тата.

Віктар Гігнін

Добразычлівы — доброжелательный.

Дождж — дождь.

Доўга працаваў садоўнік:
Клён паліў, паліў дзядоўнік,
Вымыў травы і кусты,
І галінкі, і лісты.
Познім вечарам прагноз
Тэлевізар нам прынёс —
Заўтра зноў ён прыйдзе ўсё ж
Бо садоўнік гэты — дождж.

Уладзімір Мацвеенка

Дол — низ; земля.

Д

Досвіткам — на рассвете.

Доўгі — 1) длинный; 2) длительный (во времени).

Драбніца, дробязь — мелочь, пустяк.

— Гэта, хлопчыкі, драбніца!
Ім адказвае Лісіца. —
Падраўняць знайду я сілы...
І кілбаскі адкусіла.

Уладзімір Дубоўка

Дражніць — дразнить.

Дранік — драник.
= Аладка, блін з дранай бульбы.

Для мяне і для ката
Страва з бульбы — смаката*!
Сёння мама раненька
Напякла нам дранікаў.

Уладзімір Мазго

* Смаката — вкуснятина.

Драпёжнік — хищник.

Драўляны — деревянный.

Поле шкляное, а межы драўляныя. *(Акно)*

Дружбак — закадычный друг.

Друзачка — осколок.

Дрыгва — трясина, топь.

Дрэва — дерево.

Дрэнны — плохой, скверный.

Дубёц — хворостина, прут.

Дуброва — дубрава.

Дужа — тое, што **і вёльмі.**

Як сышліся бараны —
Не пазбегнуць ім вайны.
Не пазбегнуць крыўд і ранаў,
Дужа ўпартыя яны.

Таццяна Мушынская

www.kamunikat.org

Дўжы — сильный.

Ён даўжэзны мае нос, Трубіць ім, як паравоз. Гэтым носам бервяно Падымае не адно.

А захоча — дык і дрэва Выкарчуе, калі трэба. Вось такі ён, дзядзька-слон. Ці не праўда, дужы ён?!

Кастусь Жук

Дўмка — мысль; мнение; замысел.

Духмяны — душистый, ароматный.

Чорны, чорны чыгунок
Грэўся ў печцы нашай.
Чорны, чорны чыгунок —
Ды з духмянай кашай.

Таццяна Мушынская

Ды — и; но.

Дыбаць — идти, шагать.

Дыван — ковёр.

Сніўся Пецю смачны сон:
На батоне ехаў ён.

Лётаў Сцёпка на бліне, Як на цуда-дыване.

Васіль Зуёнак

Дык — то; так.

Новы дзень над шумнай ніваю
Запаліў ужо зару.
Дык жыві свабоднай і шчасліваю,
Дарагая Беларусь!

Алесь Бадак

Дыхтоўна — отлично.

= Вельмі добра, высокай якасці, адмыслова.

Е

Ёжа — пища, еда.

Елка — ель, ёлка.

Енк — стон.

Алесь заенчыў праразліва,
Упаў і зноў схапіўся жыва,
А дзеці ў плач, у енк, у слёзы, І ўсе
разбегліся, як козы.

Якуб Колас

Есці — есть; кушать.

Кліча мама Жаба дзетак:
— Напякла я вам катлетак,
Смачнай кашкі наварыла. Ешце,
покуль не астыла.

Алесь Бадак

Ё

Ёлачны — ёлочный (об украшении).

Ёлка — ёлка (новогодняя).

Прыгажуні, папялушкі, Новы год наблізяць стрэлкі —
Лесу вечныя дачушкі. Хочуць ёлкамі стаць... *(елкі).*

Уладзімір Мазго

Ёсць — имеется, есть.

www.kamunikat.org

Ж

Жаба — 1) жаба; 2) лягушка.

На купіне жаба прысела.
Заснула на сонейку смела.
— Жабуцька, ты спі адным вокам —
Буслы тут зусім недалёка.

Ніна Галіноўская

Жабраваць — просить подаяние, нищенствовать, побираться.

♦ Хто з маладосці не працуе, той на старасці жабруе.

Жаданы — желанный.

Жадаць — желать, хотеть.

♦ Не гняві Бога, не жадай чужога. (На чужой каравай рот не разевай.)

Жарт — шутка.

Гэта жарт чый ці гульня:
Лета, сонца, а ў паўнеба —
Беласнежная лыжня? *(След ад самалёта)*

Уладзімір Паўлаў

Жартаваць — 1) шутить; 2) играть.

Калі я з катом жартую —
Ганарысты дог лютуе,
Калі я гуляю з догам,
Кот ўцякае на дарогу.
Алесь Пісьмянкоў

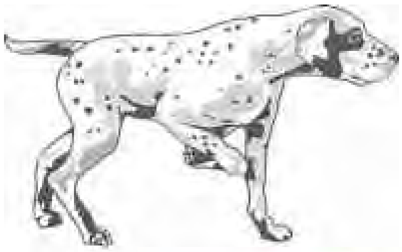

www.kamunikat.org

Ж

Жаўруковы, жаваронкавы — жавороночий.

Жах — страх, ўжас.

У яе чатыры лапкі
І на кожнай кіпці-драпкі.
Ноччу вочкі гэтак ззяюць —
Жах на мышак наганяюць. *(Кошка)*
Уладзімір Мацвеенка

Жвавы — резвый, проворный, шустрый.

У акенца тук-тук-тук —
Просяць семачак і круп
Жвавыя сінічкі,
Ростам невялічкі.
Ніна Галіноўская

Жвір — гравий.

= Буйназярністы жоўты пясок

Жмёня — горсть.

Жыта налілося.
Кажа Сеньку тата:
— Палічы, ці многа
У каласку зярнятак.
Ён яшчэ маленькі,
Ды знайшоўся Сенька:
— Во, зярнятак многа —
Поўненькая жменька!
Мікола Маляўка

Жмуркі — прятки.

Днём і ноччу куркі
Гуляюць у жмуркі.
Нават певень аслеп —
Бо зацвіў курасьлеп.
Васіль Зуёнак

Жнівень — август.

♦ Хто ў жніўні гуляе, той узімку галадае.

www.kamunikat.org

Жніво — жатва.

Жораў, жуpавель — жуpавль.

Збіраў жораў журавіны
Ля імшарнай* баравіны.
Журавіны чыстыя, спелыя, расістыя.
Травы тут пахучыя, я гады гаючыя.
Пятро Сушко

* Імшарны — болотный.

Жорны — ручная мельница.

Жорсткі — 1) жестокий, жестокосердный; 2) жёсткий.

І кветкі пахінулі Калі пазналі-ўчулі
Да Лілі ўсе пялёсткі, Пра лёс дзяўчыны жорсткі.

Уладзімір Дубоўка

Жуда, жудасць — ўжас; жуть.

Каб нагнаць на ўсіх жуды Ён іграе без дуды,
І каб доўга помнілі, Завывае ў коміне. *(Вецер)*

Уладзімір Паўлаў

Журавіны — клюква.

На балоце жураўліным
Мы шукаем журавіны.
Журавіны мы збіраем —
Вам, сябры, таксама раім,
Абаронай стаць павінны Ад
хваробаў журавіны.

Уладзімір Мазго

Журботна — грустно.

Журыцца — печалиться, грустить.

Неўзабаве да дна [гусі]
Спаражнілі* карытца.
Ну, цяпер да відна Могуць
спаць, не журыцца. *Уладзімір Дубоўка*

* Спаражнщь — опорожнить.

Ж

Жывёла — **животное.**

Рашыў Вясёлкін Вася: Сам адкрываю школу. Збіраю ў першым класе

І птушак, і жывёлу — Усіх звяроў на свеце. І вы прыходзьце, дзеці.

Васіль Вітка

Жырафа ж. — **жираф** м.

Жыта — **рожь.**

— Што, сябры, для жыта трэба?
— Ну, вядома, трэба глеба.
— А для птушкі?
— Вышыня.
— А для казкі?
— Цішыня.

Міхась Гелер

Жыхар — **житель, обитатель.**

Спіць зімою да вясны
Соладка жыхар лясны.
Сніць не снег ён і не лёд,
А духмяны смачны мёд. *(Мядзведзь)*

Міхась Пазнякоў

Жыццё — **жизнь.**

Дружыце! — і будзе прыгожае,
Харошае ваша жыццё.

Анатоль Вярцінскі

Жэўжык — **озорник, шалунишка, баловник.**

У мяне ёсць жвавы шэранькі каток,
Жэўжык, непаседа, вечна — скок ды скок!
Вечна абяцае слухацца каток,
А пасля ў бабулі схопіць з рук клубок.

Алесь Жаўрук

www.kamunikat.org

З

Забава — забава, развлечение, потеха.

Перш я кніжку дачытаю,
А затым рашу задачу.
А пасля галоўных спраў
Час настане для забаў.

Міхась Пазнякоў

Забараніць — запретить.

Маці ўсім забараняла
Рваць зялёныя ранеты.

Максім Танк

Забаўка — игрушка.

Ён здалёку вам прынёс
Цацак-забавак багата.
А яшчэ прынёс здалёк
Ён прысмакаў самых розных,
Бо багаты кашалёк
Мае гэты дзед марозны.

Кастусь Жук

Завадатар — заводила.

Завея — метель, вьюга, пурга.

Люблю я зіму з маразамі,
Завеі белыя ў палях,
І снегу скрып пад палазамі,
І ціш зімовую ў лясах.

Якуб Колас

Завіруха — тое, што завея.

Завіруха завяла
Песеньку зімовую.
Скрозь узгоркі замяла
Белаю абноваю.

Артур Вольскі

Завітаць — зайти; навестить.

Дзве цікаўныя сняжынкі
Завіталі да Марынкі.
На каўнерык ёй прыселі,
Спадабацца ёй хацелі.

Алесь Бадак

Завіхацца — хлопотать.

Завулак — переулок.

Завушніца — серьга, серёжка.

Загад — приказ.

Загадаць — приказать.

Тата з мамай загадаў і
Не катацца мне на хвалі:
— Хваля змые... Хваля зваліць...

Алесь Пісьмянкоў

Загадка — загадка.

= Кароткае апісанне нейкага прадмета, з'явы, якую трэба пазнаць.

Нам Пятрок спачатку
Загадаў загадку:
— Мой кравец заўсёды колкі,
Бо на ім тырчаць іголкі.

Сяргей Грахоўскі

Загаловак — заглавие.

Задавальненне — удовольствие.

Вам дару з задавальненнем
Песеньку "З днём нараджэння".
Пець яе буду нязменна...
(Кракадзіл знаёмы Гена).
Ні на Галіноўская

Зазначыць — сказать; заметить, отметить.

Зайздрасць — зависть.

Займаць — занимать.

Закалыхаць — убаюкать, укачать.

Прыйшла — і цёмна стала,
Дзяцей закалыхала,
Сама заснула ўранку,
Схаваўшыся ў альтанку. *(Ноч)*

Мікола Маляўка

Закрасаваць — расцвести, зацвести.

Кідае сонца кветкі з неба,
Яны лятуць на нашу глебу.
У нашых пушчах, на ўзгорках
Закрасавалі кветкі-зоркі.

Уладзімір Дубоўка

Залетась — в позапрошлом году.

Замацаваць — закрепить.

Занадта — слишком, чересчур.

Адказ ад птушак быў такі:
— Занадта шлях для нас цяжкі!
Не паляцім далека так!

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

З

Занядужаць — занемочь, заболеть.

Занятак — занятие, дело.

У малога Міхаська То малюе ён звярка,
Ёсць заўжды занятак: То жука, то хату.

Кастусь Жук

Запавет — завет; завещание.

Запалка — спичка.

Запалка малая, ды бяда ад яе можа быць вялікая.

Запамятаваць — забыть.

Запамятаць — запомнить.

Заплюшчыць — закрыть (глаза).

А не спаў жа ён уночы Хутка ён заплюшчыў вочы,
Ні адной амаль хвіліны. На абрус схіліў чупрыну.

Уладзімір Дубоўка

Запрашаць — приглашать.

І стол тым часам накрываюць,
Гасцей шумлівых запрашаюць.

Якуб Колас

Запытацца — спросить.

Запыталася Аленка
У вясёлкі залатой:
— Хто табе купіў сукенку?
У мяне няма такой!
— З чыстых промняў, нібы з нітак,
Клапатліваю рукой
Летні дождджык яе выткаў
З ясным сонцам раніцой.

Яўген Крупенька

Запэцкаць — вымазать, выпачкать.

— Чорны, брудны парсючок,
Дзе запэцкаў ты бачок?
— Спрытна мераў лужыны,
Брудныя калюжыны.

Таццяна Мушынская

Зарабляць — зарабатывать.

Навучуся я чытаць, навучуся я пісаць —
І заўжды адны "дзесяткі" буду зарабляць.

Алесь Бадак

Зараз — сейчас, теперь.

Ціха, дзеці, калі ласка,
Раскажу вам зараз казку.

Уладзімір Дубоўка

Зараснік — заросль; кустарник.

Засведчыць — засвидетельствовать.

Заскавытаць — заскулить.

Тыгр не сніў ва сне ніколі,
Каб яго хлапчук адолеў.
Ён завыў, заскавытаў тут,
Нарабіў такога гвалту,
Што да хмар л я цел а рэха.

Уладзімір Дубоўка

Засмучаць — огорчать.

Засынаць — засыпать.

Сон схаваўся пад падушкай,
Казкі шэпча мне на вушка.

Засынаюць ціха зоркі Разам з
хлопчыкам Ягоркам.

Таццяна Мушынская

www.kamunikat.org

Затока — заводь, затон. Затрымацца — задержаться. Затым — потом; затем. Заўвага — замечание.

Заўважыць — заметить.

Мышка з норкі нюх-нюх-нюх, Да гарошынкі трух-трух.

Толькі ўзяць хацела ў рот, Як яе заўважыў кот.

Уладзімір Дубоўка

Заўжды — всегда.

Мы любім "Калыханку" І кожны-кожны дзень

Гатовы хоць да ранку Заўжды яе глядзець.

Хведар Гурыновіч

Заўзяты — завзятый; усердный.

Заўсёды — тое, што **заўжды.**

Яны ўсюды з нам і ходзяць,
І заўсёды — у ахвоту.
Весяляцца ў карагодзе
І маркоцяцца ў хлюпоту. *(Чаравікі)*

Іван Муравейка

Заўчора — позавчера.

Захад — 1) запад; 2) закат.

Захапляцца — восхищаться, любоваться.

Хвост трымае ён трубой, У паходах, у турботах,
Захапляецца сабой. Ваш знаёмы... *(Кот у ботах).*

Ні на Галіноўская

Захворванне — заболевание.

www.kamunikat.org

З

Зашмат — слишком много.

Той, хто якае зашмат,
Ставіць сам сябе назад.
Рыгор Барадулін

Захаваць — сохранить; спрятать.

Зашпіліць — застегнуть.

Зацірка — затирка.

= Страва з дробных мучных камячкоў, згатаваных на вадзе або малацэ.

Зацята — упорно; настойчиво.

Збан — кувшин, жбан, крйнка.

Ціха чэрпалі званочкі
Сінь крыніцы ў збаночкі.
А гарлачыкі да змроку
Мылі твар свой у затоках.

Кастусь Цвірка

Збірацца — собираться.

Як збіраюся я ў школу,
У мяне настрой вясёлы.
Толькі лялькі плачуць горка:
"Хто нас пакатае з горкі?"
Таццяна Мушынская

Збіраць — собирать.

Пчолкі з кветак мёд збіраюць —
Кветкі болей расцвітаюць.
Кастусь Цвірка

Збожжа — зерно, хлеб.

Гаспадар руплівы зможа
У засек* засыпаць збожжа.
Рыгор Барадулін

* Засек — закром.

www.kamunikat.org

З

Званочак — колокольчик.

Пасля кароткай ночкі Ліловыя званочкі
Прыйшоў вясёлы дзень. Пазвоньваюць: дзінь-дзень.

Хведар Гурыновіч

Звонку — 1) снаружи; 2) внешне.

Звычайны — обычный.

Звычка — 1) привычка; 2) навык.

Звярнуцца — обратиться.

Згадзіцца — согласиться.

Згарнуць — 1) сгрести; 2) свернуть, сложить.

Згаснуць — угаснуть, погаснуть

Згатаваць — приготовить.

Выспеў каля хаты нізкі і вусаты.
Як сажнём, наробім круп,
То згатуем смачны суп. *(Ячмень)*
Міхась Пазнякоў

Згода — согласие, мир.

У гэтай знаёмай хаціне,
Хоць ёсць і цяпло і згода,
Чатыры браты разам жывуць,
А пяты асобна заўсёды. *(Рукавіца)*
Казімір Камейша

Зграбны — стройный, изящный.

Зграя — свора.

Згубіць — потерять.
♦ Лепш з разумным згубіць, чым з дурным знайсці.

www.kamunikat.org

Здабываць — добываць.

Здабытак — 1) достояние; 2) приобретение.

Здавацца — казаться.

Здаволены — довольный; удовлетворённый.

Здагадацца — догадаться.

Здалёк — издали.

Здарэнне — случай, происшествие.

Здатны *(да чаго)* — **способный** *(к чему).*

Яна ў бары жыве ў нары.
Яркая рыжуха —
Здатная хітруха. *(Ліса)*
Міхась Пазнякоў

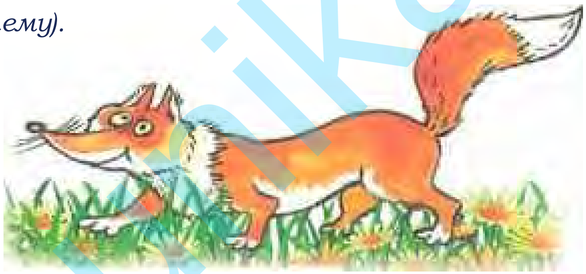

Здзівіцца — удивиться.

Аж супыніла ход свой Сонца.
Яно здзівілася бясконца.
Уладзімір Дубоўка

Здольны — тое, што **здатны.**

Жыў даўней адзін хлапчына
З васільковымі вачыма.
Сам высокі, спрытны, стройны,
Да работы ўсякай здольны.
Уладзімір Дубоўка

Зеляніна — зёлень.

Зерне — зерно.

Не ралля, а пух узняты!
Хутка ў ім растуць зярняты.
Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Зёлкі — лекарственные растения.

Козлік Беня ранкам зёлкі Каб зімой заміж* таблетак Сабіраў ля рэчкі зёлкі, Піць гарбату з траў і кветак.

Леанід Пранчак

* Заміж — вместа.

Ззаду — сзади.

♦ Бойся быка спераду, каня ззаду, а дурня з усіх бакоў.

Ззянне — сияние.

Зірнуць — посмотреть, взглянуть.

Зіхацёць, зіхцець — сиять, сверкать.

Злавіць — поймать.

Злічыць — сосчитать.

Зломак — ломаная вещь.

Злосны — злой; злобный; сердитый.

Злучаць — соединять.

Змалку — сызмала, с малых лет.

З татам крочым на рыбалку, Вуды, блешня і чарвяк...
Я люблю рыбалку змалку. Ты плыві да нас, шчупак!

Тацяна Мушынская

Змарыцца — устать.

Змрок — 1) сумрак; 2) сумерки.

Знаёміцца — знакомиться.

Знаёмы — знакомый.

Знарок — нарочно; умышленно.

www.kamunikat.org

З

Знаходзіцца — находиться.

Знаходка — находка.

Застаецца толькі сесці
І знаходку тую [каўбасу] з'есці.
Уладзімір Дубоўка

Значны — значительный.

Знікаць — исчезать.

Ідзе сястра да брата,
А брат знікае з хаты. *(Сонца і Месяц)*
Міхась Пазнякоў

Знікнуць — исчезнуть.

Зніклі завірухі,
К нам вясна прыйшла.
Янка Журба

Знічка — падающая звезда.

Стаіць, выглядаючы з жыта, Што ўпала іскрыні
Як зорачка-знічка здалёк, Палеткаў краса — васілек.
Авяр'ян Дзеружынскі

Зноў — снова, опять.

Знянацку, знячэўку — врасплох, внезапно.

Воўк знячэўку аж сеў,
Потым скочыў на ногі —
І не бег, а ляцеў Без
ніякай дарогі.
Уладзімір Дубоўка

Золак — заря, рассвет.

Золка — сыро, холодно.

Золь — сырость, слякоть.

www.kamunikat.org

З

Зорка — звезда.

Калі стваралісь Богам светы,
Па зорцы светлай чалавеку
Назначыў Бог святы спрадвеку.

Якуб Колас

Зразумела — понятно.

Зразумець — понять.

Касалапы Мішка зачытаўся кніжкай.
Ды не можа зразумёць —
Розняцца чым "медзь" і "мець",
"Лес" і "лез", "каўбой" - "канвой"

Проста гора Мішку.
Хай загляне
ў слоўнік свой Міш ка-
карантышка. *Кастусь Жук*

Зрок м.— **зрение** ср.

Зручны — удобный; ловкий.

Зрэнка — зеница, зрачок.

Зусім — совсем.

Зух — лихач, ухарь.

Зухавата — молодцевато, лихо.

Зыркі — яркий.

Зычыць — желать.

♦ Не зыч ліха другому, каб не давялося самому.

З'ява — явление.

Зязюля — кукушка.

Пасля дажджу кувае
Зязюля нам з табой
І радасна ківае
Званочак галавой.

Хведар Гурыновіч

www.kamunikat.org

I

Іκласты — клыкастый.

Ікол, *мн.* **іклы — клык.**

Ілюстрацыя — иллюстрация.

= Малюнак у кнізе або часопісе, які дапамагае зразумець змест.

Імгненне — мгновение.

Імклівы — стремительный.

Адзін уцякае, другі — даганяе.
Ніводзін ніколі спачыну не знае.
За бегам імклівым сачыць паспявай...
(Героі з мультфільма "Ну, пачакай!").

Ніна Галіноўская

Імкнуцца — стермиться.

Імшара — моховое болото.

Інакш, іначай — иначе; по-иному.

Індык — индюк.

Іншы - иной, другой,

іржышча, ржышча — жнивьё.

Існаваць — существовать.

Істота — существо.

Істужка — тое, што **стужка.**

www.kamunikat.org

К

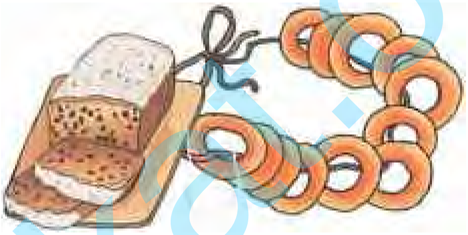

Каб — чтобы, чтоб; если бы.

Кава ж. — кофе м.

Кавалак — кусок.

♦ Без кавалка хлеба кепская бяседа.

Кавадла — наковальня.

Каваль — кузнец.

У кузні працаваў заядла
Каваль — кувалдай біў кавадла.

Рыгор Барадулін

Кавўн — арбуз.

Круглы ён і паласаты,
Брат прынёс яго дахаты.
Вельмі смачны, сакавіты,
Яркай чырванню наліты.

Уладзімір Мацвеенка

Кажан — летучая мышь.

Ціш лясная ў гушчары:
Спяць і птушкі, і звяры.
Кажану ж, наадварот,
Ноччу хочацца ў палёт.
Чуе ў цемры кожны гук,
Не напорацца на сук.

Віктар Гардзей

www.kamunikat.org

Кажух — овчинный полушубок.

Казаць — говорить.

На сасне не для рэкламы
Адбівае тэлеграму:
"Лес — вялікае багацце!"
Кажуць дрэвы: — Дзякуй, дзяцел!
Уладзімір Мазго

Казка — сказка.

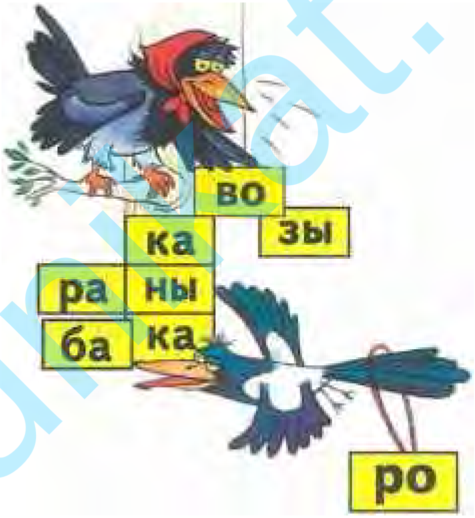

У казках ігрушы растуць на вярбе,
Грамаце вучыць варона сароку.
Гавораць, знайшоўся адзін верабей,
Што возера выпіў у спёку.
Васіль Вітка

Казюрка — козявка, букашка.

У казюрак баль ідзе —
З малаком п'юць чай:
Каля тыну* на градзе
Вырас малачай.
Васіль Зуёнак

* Тын — агароджа з жэрдак, перапле ценых лазой.

Калі ласка — пожалуйста.

Вы пыталіся пра казку?
Вось вам казка, калі ласка!
Уладзімір Дубоўка

Калісьці, колісь — когда-то, прежде.

Калісьцы Сонца ў небе сінім
Хадзіла з Месяцам, як з сынам.
Тады не зналі людзі змроку.
Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Калматы — лохматый.

Калодзеж, калодзезь — колодец.

У хаце дзверы зарыпелі,
Скрыпяць калодзежы, вароты,
Пайшла разгульвацца работа.
Якуб Колас

Калюжына — тое, што лўжына.

Калыска — колыбель.

Калыхала маці сына
У калысцы ліповай.
Янка Купала

Калыханка — колыбельная песня.

Каля, ля — возле, у, при; около.

Між азёр пратока,
Над пратокай — кладка,
Каля кладкі збоку
Ёсць баброва хатка.
Плаваюць ля хаткі
Шустра бабраняткі.
Пятро Сушко

Каляровы — цветной.

Падарылі суседзі
Тэлевізар мядзведзю,
Не абы-які — новы,
Ды яшчэ каляровы.
Акуляры надзеў
Імяніннік мядзведзь.
І не есць, і не спіць —
Тэлевізар глядзіць.
Мікола Маляўка

Камізэлька — жилетка, жилет.

www.kamunikat.org

К

Канапа — диван.

Па дыване пахадзі, а на канапе пасядзі.

Канюшына — клевер.

Пчолка шэпча з канюшынай:
— Даць нектару мне павінна.
Ніна Галіноўская

Капёж м. **— капель** ж.

Каптан — кафтан.

Чый каптанік у гарошкі,
Есць і крыльцы, ёсць і ножкі,
І прыгожая галоўка?
Гэта... *(божая кароўка).*
Ніна Галіноўская

Капялюш, *мн.* **капелюшы — шляпа.**

Кара — наказание.

Карагод — хоровод.

Водзіць з нам і карагод
Сам Мароз-дзядуля.
Многа казак у яго І
вясёлых гульняў.
Мікола Чарняўскі

Каралі — бусы.

Крышталёвыя каралі
Ранкам на траве ляжалі.
Я сабраць хацела ўдзень, Глянула —
няма нідзе. *(Раса) Уладзімір*
Мацвеенка

Карысна — полезно.

А салат з марской капусты
Апетытны і не тлусты.
Да таго ж сказаць не лішне:
Ужываць яго карысна!
Іеанід Пранчак

www.kamunikat.org

К

Карыстацца — пользоваться.

Касач — ирис.

Вострыя ўзнялі мячы
Каля рэчкі касачы.
Васіль Зуёнак

Кастрычнік — октябрь.

♦ Кастрычнік зямлю балоціць, а лес залоціць.

Касцёл — костёл.

= Каталіцкі храм.

За тых, хто ў магіле цёмнай,
За тых, хто яшчэ жыве,
Памолімся ціха ў касцёле,
Памолімся ціха ў царкве.
Мікола Маляўка

Каўнер — воротник.

Качар — селезень.

Качка — утка.

За качкай ходзяць качаняты,
А за гускай — гусяняты,
За караваю — бычок,
А за свінкай — парсючок.
Ніна Галіноўская

Кашлаты — мохнатый; лохматый, косматый.

Каштоўны — ценный; драгоценный.

Кашуля — рубашка; сорочка.

Квактуха, квахтуха — курица-наседка.

Кватэра — квартира.

www.kamunikat.org

К

Кветка — цветок.

Выйдзі ў луг ці ў поле летам —
Колькі там дзівосных кветак!
Жоўтыя, ліловыя, белыя, ружовыя...
Сінія, як вочкі, васілёчкі і званочкі.
Кастусь Цвірка

Квітнець — цвести.

Квяцісты — 1) цветистый (луг); **2) цветастый** (платок).

Кемлівы — сообразительный.

Кепскі — плохой.

Кілім — ковёр.

Кінуць — бросить.
Кінь з блыху, а вырасце з кулак. *(Бурак)*

Кіпень — кіпяток.

Кіпцюр, капцюр — коготь.

Кірунак — направление.

Кішэнь, кішэня ж. **— карман**
м.

У мяне рука ў кішэні:
Там арэхаў ёсць дзве жмені.
(З дзедам назбіраў улетку.)
Я на снежную сурвэтку
Два арэхі палажыў.
— Гэй, вавёрачка, бяжы!
Апусціўся ўніз звярок,
Хап арэх — і на сучок.
Ніна Галіноўская

www.kamunikat.org

К

Клікаць — звать.

Кліч не кліч: маўчыць зацята,
Як пяску набраў у рот:
Няма калі* — будуе хату
Пад зямлёю чорны крот.

Васіль Зуёнак

* Няма калі — некогда.

Клопат — забота.

А яшчэ за клопат пільны
Дзякуй сталярам:
Шмат дзвярэй яны зрабілі,
Шмат аконных рам.

Мікола Маляўка

Клубніцы — клубника.

Кмен, кмін — тмин.

Кнігарня — книжный магазин.

Кнігаўка — чибис, пигалица.

Не чытала, не пісала,
Ну ні "а", ні "б" не знала,
Хоць пра кнігу з выгукам*
Дзень крычала кнігаўка.

Васіль Зуёнак

* Выгук — восклицание; выкрик, вскрик.

Кожны — каждый.

Чаго ходзяць у бальніцы?
Кожны ведае — лячыцца.
Там ёсць многа дактароў.
І так лечаць — будзь здароў!

Васіль Вітка

www.kamunikat.org

К

Кола — 1) колесо; 2) круг.

Самакат у Дзімы новы
Са званочкам адмысловым.
Руль бліскучы, колаў — тры.
Рад і Дзіма, і сябры.
— Ты нас крышку павазіў бы...
— Гэй, сябры, сюды гайда!
Мне машыны не шкада.

Хведар Гурыновіч

Колер — цвет.

Колерам белым зіма варажыла,
Чорнымі толькі пакінула дрэвы,
Яркую чырвань пакінула сонцу,
Сінюю фарбу пакінула небу.

Таццяна Мушынская

Комін — труба (дымовая); **дымоход**

Конаўка — кружка (металлическая).

Конік — кузнечик.

Хлопчык коніка злавіў
У траве на ўзлессі.
Дома ў шклянку пасадзіў:
— Ну, спявай мне песні!
— Сумна мне тут без сяброў
Аднаму ў палоне.
Адпусці мяне дамоў —
У прастор зялёны.

Ніл Гілевіч

Копанка — тое, што сажалка.

Корак м. **— пробка** ж.

К

Коўдра — одеяло.

Чорная кошка шкрабецца ў акно.
Дзеткі, пад коўдру пара вам даўно. *(Ноч)*

Іван Муравейка

Кошык — корзина.

Кпіць *(з каго, з чаго)* **— насмехаться** *(над кем, над чем)*, **зло шутить.**

Кравец — портной.

Краіна — страна.

Жывём мы ў мірнай краіне.
Яе Беларуссю завуць.
Пад небам праменістым, сінім
Гасцінныя людзі жывуць.
Ні на Галіноўская

Край — страна; местность, которая выделяе какой-то особенностью.

Блакіт азёр, і белы бусел,
І кветкі ў полі, як абрус.
Мой край завецца Беларуссю,
І сам я — хлопчык-беларус.

Сяргей Сокалаў-Воюш

Крама — магазин.

Раніцой сказала мама:
— Збегай, Танечка, у краму.
Купіш мыла і вяртайся,
Ды нідзе не затрымайся.

Іван Муравейка

www.kamunikat.org

Крамяны — упругий, крепкий.

Паклікала маці дачушку Ірынку.
Разрэзала яблык на дзве палавінкі.
А быў ён салодкі, ружовы, крамяны.
І з'ела дзяўчынка той яблык духмяны.

Юрась Свірка

Кранаць — трогать.

Крапіва — крапива.

Цётка ёсць яшчэ такая, Я кую ў горад не пускаюць. Яна на ўскраіне жыве, Ёй толькі шкода ў галаве.

З закрытымі вачыма Яе пазнаць магчыма. Гэта злосная трава І завецца... *(крапіва).*

Рыгор Барадулін

Красавік — апрель.

♦ У красавіку дождж праходзіць, сонца грэе — тады ніхто не збяднее.

Краска — цветок.

Эх, скошан луг — і зніклі краскі,
Бы тыя чары мілай казкі.

Якуб Колас

Красуня — тое, што прыгажуня.

Ездзіў ранкам дзед Рыгор
Па яе за цёмны бор.
А цяпер красуня ў зале,
Яе дзеці прыбіралі.
І назаўтра без турбот
З ёй сустрэнуць Новы год. *(Ёлка)*

Уладзімір Мацвеенка

Кратаць — трогать.

Камарык-камар,
Не кратай мой твар.
Сяброў сваіх забяры —
Пакружыцеся ўгары.

Ніна Галіноўская

Крок — шаг.

Кожны ўрок — да ведаў крок.
Ты вучы, вучы, дзіцятка,
Скуль* бярэцца куранятка,
Скуль жыцця ідзе выток.

Кастусь Жук

* Скуль — откуда.

Кроп — укроп.

Кропля — капля.

Кросны — ткацкий станок.

Крочыць — шагать.

На падворку каля хаты
Дуб страсае жалуды.
Крочаць дружна парасяты
Разам з мамаю туды.

Кастусь Жук

Крупнік, крупеня — крупяной суп.

Крыга — льдина.

Крылца, крыльца — крылышко.

Крыніца — родник, источник.

www.kamunikat.org

К

Крыўда — обіда.

І не Маша, і не Галя,
А дзяўчынка ў крыўдзе —
За касу яе цягае
Кожны, хто ні прыйдзе.
Жыве ў спакоі вельмі рэдка,
А завецца я на... *(рэпка).*

Рыгор Барадулін

Крыўдаваць, крыўдзіцца **обижаться.**

Крыўдзіць — обижать.

Крыўдлівы — обидчивый.

Крыху, крышку — немного.

Крэйда — мел.

Кубак — кружка, чашка.

Кувалда — тяжёлый молот.

Кудысьці — куда-то.

Кузня — кузня, кузница.

Кульнуцца — кувыркнуться, перевернуться.

Купіна — кочка.

Курасьлёп — лютик едкий; курослеп; куриная слепота.

Кут — угол.

Куток — уголок.

Куфар — сундук.

Куфэрак — 1) сундучок; 2) ларчик.

Кухар — повар.

www.kamunikat.org

Л

Лава[1] — **скамейка, скамья.**

♦ Дзе сыноў лава — там бацьку слава, дзе дачок лава там матцы слава.

Лава[2] — **лава.**

= Вулканічная маса.

Лагодны — **добродушный, незлобивый.**

Лагчына — **низина, ложбина.**

Ладзіць — **строить; обустраивать; устраивать.**

З вясновым цяплом
З поўдня вярнуўся
І ладзіць на дрэве жытло
Даўгадзюбы... *(бусел).*
Міхась Пазнякоў

Ладны — **1) значительный;**

2) статный, ладный (о фигуре).

Лазня — **баня.**

Сёння лазня ў дуброве.
Ладзіць лазню дождж вясновы.
Мые травы і сцяжыны,
Мые лісце на галінах.
Казімір Камейша

www.kamunikat.org

Лайдак — бездельник.

Цэлы дзень і цэлы вечар
Яката вучыў на печы.
Ні чытання, ні пісьма
Мой не вывучыў Кузьма.
Ці то я вучыў не так,
Ці то ён такі лайдак?

Алесь Пісьмянкоў

Ланцуг — цепь.

Весяліцца не магу,
Калі ты на ланцугу,
Бо ні кол і друга друг
Не навяжа на ланцуг.

Алесь Пісьмянкоў

Ластаўка — ласточка.

— Ластаўка, куды ты?
— На млынок.
Намялю там жыта
І спяку блінок.
Дзетак-малалетак накармлю.
Добра летам, добра летам,
Лета я люблю!

Аляксей Пысін

Ласун — лакомка, сладкоежка.

Ласунак — лакомство.

Горад бачыў я цудоўны
У далёкай старане,
Горад быў ласункаў поўны,
Ён запамятаўся мне.

З цукру там былі дарогі,
Ледзянцовыя маеты,
Шакаладныя стаялі Кветкі,
дрэвы і кусты.

Васіль Жуковіч

www.kamunikat.org

Л

Лашчыць — ласкать.

Ледзь — еле, чуть, едва.

А вось тэта — махавік,
Ён пад мохам ледзь не знік.
Маладыя масляікі
Паўцякалі ў сасняікі.

Уладзімір Мазго

Лекі — лекарства.

Ленавацца — лениться.

Лепей, лепш — лучше.

Я — беларус маленькі Хачу і я, каб лепей
З блакітнымі вачыма. Жыла мая Радзіма.

Мікола Маляўка

Лесавік, лясун — лёший, лесовик.

Лесвіца — лестница.

Летась — в прошлом году.

Летнік — летний лагерь.
= Дзіцячы лагер, месца адпачынку і аздараўлення дзяцей летам.

Лес — судьба.
Як паткнецца* мышка з норкі,
Лес пазнае самы горкі:
Кот адразу ашчаперыць**,
А пасля пачне... вячэраць.
Уладзімір Дубоўка

* Паткнуцца — высунуться.
** Ашчаперыць — обхватить.

www.kamunikat.org

Л

Лік — число, счёт.

Ліпень — июль.

Лістапад — ноябрь.

♦ Прыйшоў лістапад — кармі скацінку, брат

Лісце — листва.
Літара — буква.

"Мама", "тата", "школа", "крама",
"Глеба", "праца", "запавет"...
Знайце, дзеткі дарагія,
Літары хоць і малыя,
Ды адкрыюць вам сусвет.

Уладзімір Мацвеенка

Ліха — несчастье, зло, беда, горе.

Ой, сыночак, мая зорка!
Як цябе падгадаваць,
Як ад ліха захаваць?

Якуб Колас

Ліхтар — фонарь.

Чые ноччу ў гушчары
Зіхацяць два ліхтары,
Хто ўсю ноч гагоча,
Спачываць не хоча, Хто,
пабачыўшы святло, Хутчэй лезе ў
дупло? *(Сава) Васіль Вітка*

Лічба — цифра.

Лічыць — считать.

Буду ў школе я чытаць, І
лічыць, і маляваць.
І як толькі падвучыся, Дык
настаўніцай зраблюся! *Таццяна
Мушынская*

www.kamunikat.org

Лічэнне — счёт.

Знайце: нават і нулі Пры
лічэнні — каралі! Калі нуль
пры лічбе стане,

Лічба мігам ўзрастае Аж у
дзесяць у разоў, — Вось вам
выхадзец з нізоў!

Васіль Зуёнак

Ложак — кровать.

Ну і хітры наш Алёшка —
Не паднімеш яго з ложка.
Сніць ён сны ў гасцях у дзеда.
Кожны ранак бачыць новы —
Двухсерыйны, каляровы.

Алесь Пісьмянкоў

Лужына — лужа.

Лунаць — 1) реять, парить (в воздухе); **2) витать.**

Луста, лустачка — ломтик (хлеба).

Лыжка — ложка.

Жалезнай лыжкай волат
Свой наталяе голад:
Пясок і гліну нашу
Ён чэрпае, як кашу. *(Экскаватар)*
Мікола Маляўка

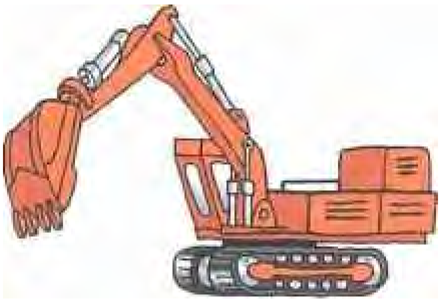

Любы — любимый.

Любы — любой.

Люляць — качать, баюкать.

Люстэрка — зеркало.

Запэцкаў нос сабе Валерка.
А вінаваты хто? Люстэрка!

Яно, свавольнае, пакажа: На
носе ў Валеркі сажа.

Мікола Мятліцкі

www.kamunikat.org

Лютаваць — лютовать; зверствовать.

Люты[1] — злой, жестокий; зверский.

Люты[2] — февраль.

Зухавата месяц люты
Ходзіць, добра апрануты.
Снег іскрыцца ў прасторах.
Лёд трашчыць на ўсіх азёрах.

Анатоль Грачанікаў

Ля — тое, што **каля.**

Нам яна даўно знаёма,
Ёсць і ў лесе, і ля дома.
У спякотны дзень якраз
У цянёк схавае нас. *(Крона)*

Міхась Пазнякоў

Лядзяк, лядзяш — льдинка, сосулька.

Смачныя, што ні кажы,
Пад страхою ледзяшы.
Так і просяцца ў рот
Акурат пад Новы год.
Толькі лепш іх не смакчы —
Могуць горла апячы.

Кастусь Жук

Лялька — кукла.

Як маленькую сяброўку
Ляльку любіць Каця.
То расчэша ёй галоўку,
То памые плацце.

*Андрэй Александров'^*

Лямантаваць — вопить, кричать.

Лянота — лень.

Ляшчына — орешник, лещина.

www.kamunikat.org

М

Мабыць — пожалуй, вероятно.

Магутны — 1) мощный; 2) могучий, сильный.

Магчы — мочь.

Магчыма — возможно, наверно, пожалуй, может быть.

Мяне ты сустракаў, магчыма,
У памяшканні між дзвярыма
Або ў вагоне пасажырскім,
Калі імчаў у шлях няблізкі. *(Тамбур)*
Міхась Пазнякоў

Майстар, майстра — мастер.

Майстраваць — мастерить.

Разам з лепшым сябрам Санькам
Змея мы майструем зранку.
Дзень майструем. Ён гатовы —
Лёгкі, зграбны, адмысловы.
Таццяна Мушынская

Майстрыха — мастерица.

Маладзік — молодой, растущий месяц.

Маладосць — молодость.

Малайчына — молодец.

М

Маланка — молния.

Гром. Маланка. Лівень.
Гул вады.
Уцякаюць людзі
Хто куды.

Аляксей Пысін

Малачай — молочай.

Малеча — 1) маленькие дети, живые существа;
2) ребёнок.

Чаму не спіць малеча?
Чаму з калыскі цягне ручанняткі*?

Сяргей Дзяргай

* Ручаняткі — ручонки.

Малюнак — рисунок.

Маляваць — рисовать.

Габрынька і Габрусь Малююць роены гай
Малююць Беларусь: І зайчыка ў rai.
Раку Дняпро і Сож І любяць родны край
І дзетак басанож. Мацней за ўсе краі.

Данута Бічэль-Загнетава

Мана — тое, што **хлусня.**

Мара — мечта.

Маркота — печаль, уныние, грусть

На ката найшла маркота:
Ён не мае добрых ботаў. ^

Уладзімір Мазго

www.kamunikat.org

1

М

Маркотны — печальный, унылый, грустный.

Марнаваць — тратить, изводить, переводить попусту.

Марны — напрасный, бесполезный, пустой.

Марудзіць — медлить.

Марудлівы — медлительный, неторопливый.

Марудны — медленный; медлительный.

Марыць — мечтать.

Пра сустрэчы марачы,
Завітай да Нарачы,
Дзе сяброў прыняў
Летнік "Зубраня".
Сосны расступіліся —
І вачам адкрыліся
Раптам карпусы
Казачнай красы.
Уладзімір Мазго

Масляк — маслёнок.

Мастак — художнік.

Кніжку ты бярэш у рукі —
Падабаюцца малюнкі.

Хто ж яе аздобіў так?
Кніжку афармляў мастак.
Ніна Галіноўская

www.kamunikat.org

М

Матуля — матушка, мама, маменька.

Матчын — материнский.

Родная, матчына. Што ні вазьмі —
Усё называв нам, робіць людзьмі. *(Мова)*

Міхась Пазнякоў

Маўленне — речь.

Маўленчы — речевой.

Месяц — 1) двенадцатая часть года; 2) луна.

Вецер, вецер, пачакай!
Жоўты шарык мой аддай!
— Не крыўдуй, — сказаў мне вецер. —
Паляціць твой шар па свеце.
А затым праз месяц
Паляціць на Месяц.
Не забудзь тады адно:
Перад сном зірні ў акно!
Алесь Бадак

Мець — иметь.

Мілагучны — благозвучный.

Мільгаць — мелькать, мерцать.

Мінулы — прошлый, прошедший.

Мітуслівы — суетливый.

Млын — мельница.

♦ Млын меле — мука будзе, язык меле — бяда будзе. (Язык мой — враг мой.)

www.kamunikat.org

М

Мова — 1) язык; 2) речь (способность говорить).

Прад табой — старойкі кніг
З мілым, любым, родным словам,
Там бруіцца наша мова —
Мова прадзедаў тваіх.

Кастусь Жук

Можа, мо — может, может быть.

Ты хто? Украінец?
Малдаванін? Мо кубінец?
Англічанін? Ці француз?
— Не, няпраўда... *(беларус).*

Алесь Бадак

Моладзь — молодёжь.

Морква — морковь.

Моўчкі — молча.

Моцны — 1) крепкий; 2) **сильный.**

♦ Старасць — слабая на ногі, моцная на розум.

Мужнасць — мужество.

Музыка — музыкант.

Муляр — каменщик.

I глядзеў, нібы на дзіва
Васілёк тады,
Як сцяну кладзе рупліва
Муляр малады.

Браў навобмацак цагліну,
Стукаў кельмай* ён — І ў
паветры плыў хвіліну
Меладычны звон.

Мікола Маляўка

* Кельма — мастерок.

www.kamunikat.org

М

Мураш, мурашка — муравей; мурашка.

Дзе мурашнік — там сям'я,
Мурашоў — сто тысяч "я"!
Станем дружна ў карагод,
Здзівім мы лясны народ.

Таццяна Мушынская

Мурашнік — муравейник.

Мур у лесе таямнічы,
Жыхароў — ніхто не злічыць.
Завіхаюцца мільёны
У працы дзеля абароны.
Кожны — пільны і адважны.
А завецца мур* — мурашнік.

Уладзімір Мазго

* Мур — *тут:* строение.

Муро́г — мурава.

Мыць — 1) мыть; 2) стирать.

Мэбля — мебель.

Гэта — мэбля. І з лазы
Найчасцей* бывае.
Разгайдаеш палазы —
Добра пакачае. *(Крэсла-качалка)*

Міхась Пазнякоў

* Найчасцей — чаще всего.

Мянушка — прозвище, кличка.

Мясціна — место, местность, уголок.

Мясцовасць — местность.

www.kamunikat.org

Н

Наадварот — **наоборот.**

Набракаць — **набухать, разбухать.**

Набрыняць — **набухнуть, набрякнуть.**

Набыць — **приобрести.**

Навакол, навокал, наўкола — тое, што **вакол.**

Наваколле — **окрестность.**

Навальніца — **гроза.**

Нават — **даже.**

Наведаць — **посетить, навестить.**

Навек — **навсегда.**

Ад калыскі і навек
Самы блізкі чалавек. *(Мама)*
Мікола Маляўка

Навіна — **новость.**
Тэлеантэны не ад страху
Уздрыгваюць на кожным даху,
Яны павінны штохвіліны
З усёй зямлі лавіць навіны.
Рыгор Барадулін

Навобмацак — **на ощупь.**

www.kamunikat.org

Н

Навошта, нашто — зачем.

Прыбегла мышка ў магазін:
— Прадайце званочак адзін.
— Навошта?
— На шыю катку,
Каб чуць, у якім ён кутку.

Ніна Галіноўская

Нагадаць — напомнить.

Рыба я. Яка я?
Хай кожны адгадае.
А фатаграфію маю
Калі вам паказаць,
То я магу змяю
Сабою нагадаць. *(Вугор)*

Міхась Пазнякоў

Нагода — причина, случай.

Вожык сцеражэцца
І зімой і летам.
Можа, й не стрыжэцца
Ён з нагоды гэтай,
Бо ў яго суседка
Ліска Лізаветка.
Алесь Пісьмянкоў

Надакучыць — надоесть.

Надворак — двор (возле дома).

Надвор'е — погода.

Надвячорак — предвечернее время.

Надзея — надежда.

Бацька і маці выхоўвалі сына.
Сын быў уцехай, надзеяй адзінай.

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Н

Надзвычай — необыкновенно, чрезвычайно, исключительно.

Там бабёр на ўзбярэжжы Крот-сусед надзвычай лоўкі
На кавалкі дрэвы рэжа. Мае лапы, як рыдпёўкі.

Станіслаў Шушкевіч

Надта — очень, слишком.

Нажнщы — ножницы.

Назапасіць — запасти.

Назаўжды, назаўсёды — навсегда.

Ты працаю славутая, Цярплівая, пакутная,
Карміцелька-зямля. Ты назаўжды мая.

Ні на Галіноўская

Назва — название.

Назіраць — 1) наблюдать; 2) присматривать, следить.

Назнарок, наўмысна — нарочно, умышленно.

Назола — надоеда, приставала.

Найперш — прежде всего, в первую очередь.

Напалохаць — испугать, напугать.

Напаткаць — встретить.

І шла да бабулі дзяўчынка
Знаёмай лясною сцяжынкай.
І кожнае дрэўца дзяўчынку вітала.
Ды раптам яна ваўка напаткала. *(Чырвоная Шапачка)*

Ні на Галіноўская

Напрадвесні — на исходе зимы; ранней весной.

www.kamunikat.org

Н

Напрамак — тое, што **кірунак.**

Нараджэнне — рождение.

Нарэшце — наконец.

Насенне — семена.

♦ Якое карэнне, такое і насенне.

(Каково семя, таково и племя.)

Наскі — наш.

Настаўнік — учитель.

Настаўніца — учительница.

Яна шануе веды Светлая, як раніца,
І знае ўсе сакрэты, Школьная настаўніца.

Уладзімір Мазго

Настольнік — скатерть.

Настрой — настроение.

Насустрач — навстречу.

Наталяць — утолять.

Нахіліцца — наклониться.

Вася, хлопчык невялічкі,
Нахіліўся да крынічкі:
— Ой, дзядулечка, зірні:
Хто глядзіць там з глыбіні?!
І рукою мне махае,
І язык свой выстаўляе...
Дзед нагнуўся: — Сапраўды:
Двое ўжо глядзяць з вады.

Васіль Зуёнак

Неахайны — неопрятный, неряшливый; небрежный.

Н

Небарака — бедняга, бедолага.

Наш Андрэйка небарака:
Наш Андрэйка любіць плакаць.
Ён па шмат разоў на дзень
То спаткнецца, то ўпадзе.
Алесь Ставер

Небяспека — опасность.

Небяспечны — опасный.

Неверагодны — невероятный.

Невідушчы — незрячий, слепой.

Недарэка — недотёпа.

Недарэка, недарэка — Пеця ў бойцы так стараўся!
Певень Пеця Кукарэкін! Бедны, без хваста застаўся.
Таццяна Мушынская

Недзе — где-то.

Незвычайны — необыкновенный.

Незвычайная дзяўчынка
Прыляцела на галінку.
Стала на лісток,
Быццам на масток. *(Дзюймовачка)*
Ніна Галіноўская

Некалі — когда-то.

Нельга — нельзя.

Нерат — рыболовная сеть.

♦ Трапіў, як шчупак у нерат — ні ўзад ні ўперад в переплёт.)

Н

Нетры — 1) недра; 2) дебри, чаща.

У час цяжкі ў лясныя нетры
Радзіма склікала сыноў.
Мікола Аўрамчык

Неўзабаве — вскоре.

Неўпрыкмет — незаметно.

Нехта — кто-то; некто.

Нечаканы — неожиданный.

Нешта — что-то.

Нейк — как-то, однажды.

Нібы, нібыта — тое, што **быццам.**

Ніва — нива, пашня.

Нягеглы — 1) неказистый; 2) тщедушный.

Нядзеля — воскресенье.

А зараз ад сям і —
Ад тыдзеньскай сям'і —
Два дні мы адымаем —
І ўсе адпачываем!
Субота і нядзеля —
Вясёлыя падзеі!
Васіль Зуёнак

Нядоля — горе, несчастье, недоля.

Нязвычны — непривычный; необычный.

Нязгода — несогласие.

Няспынна — непрерывно, беспрерывно.

Няхай, хай — пусть, пускай.

Няхай мак, няхай грэчка,
Абы толькі не спрэчка.
Васіль Вітка

П

Паабапал — тое, што **абапал.**

Паасобку — **1) отдельно; 2) врозь.**

Пабольшаць — **увеличиться, стать больше.**

Пабудаваць — **построить.**

Яму не патрэбны піла і тапор —
Хаціну без іх пабудуе бабёр.

Міхась Пазнякоў

Павага — **уважение.**

Паважаны — **уважаемый, почтённый.**

Павека — **веко.**

Паверх — **этаж.**

Павета — **воздух.**

Павінен — **должен.**

Заўтра я павінна ўстаць
Раненька, з зарою:
Пойдзем зёлкі мы збіраць —
Людзям на здароўе.

Святаяннік, дзівасіл,
Сухацвет і піжму —
Каб было на лекі ўсім —
Буду рваць я ўвішна.

Ніл Гілевіч

Паводзіны — **поведение.**

Паводка — **1) половодье, паводок; 2) наводнение.**

П

Павольны — медленный, неторопливым.

Павявацъ — веять, дуть.

Пагалоска — молва, слух.

Пагорак — пригорок, холм.

Падабацца — нравиться.

Лепш не кратай, лепш не руш*
Мой дзіравы капялюш!
Падабаецца — надзень,
Але толькі на дзень!

Васіль Вітка

* Не руш — не чапай.

Падарожжа — тое, што **вандроўка.**

Падарожнічаць — тое, што **вандраваць.**

Падарунак — подарок.

Гэта лепшы падарунак
З тых, што мне ў жыцці дарылі:
Не з прысмакамі пакунак,
А жывы сабачка Вілі.

Леанід Пранчак

Падворак — тое, што **надворак.**

Падвячорак — полдник.

Падзея — событие.

Падзякаваць *(каму)* — **поблагодарить** *(кого),*

Падкрэсліць — подчеркнуть.

Падлетак — подросток.

www.kamunikat.org

П

Падлога — пол.

Кот вясёлы са стала На стале адна была —
Скінуў вазу на падлогу. На падлозе стала многа.

Рыгор Барадулін

Падручнік — учебник.

Падтрымаць — поддержать.

Падэшва — подошва.

Пазіраць — смотреть.

Пазніцца — опаздывать.

Пазычыць — одолжить.

Пакараць — наказать.

Сёння Шарык пакараны;
На прагулку не вазьму:
Кветкі, травы патаптаны.
Як не сорамна яму!

Ніна Галіноўская

Пакінуць — оставить.

Пакой — комната.

Што такое?
Чыста стала ўсё ў пакоі.
На падлозе, стэлажах
Хто на пыл наводзіць жах?

Гэта ў нас працуе добра
Шустрая электракобра.
У разетку хвост уткні —
І любуйся з чысціні! *(Пыласос)*

Рыгор Барадулін

Пакрыўдзіць — обидеть.

Пакуль — пока, покуда.

Я бягу, і ён бяжыць. Я іду, і ён ідзе, Я стаю, і ён стаіць. Аж пакуль не згасне дзень. *(Цень)*

Міхась Пазнякоў

www.kamunikat.org

П

Пакунак — свёрток.

Пакутаваць — страдать.

Пакутны, пакутлівы — 1) страдальческий;

2) мучительный.

Палахлівы — пугливый.

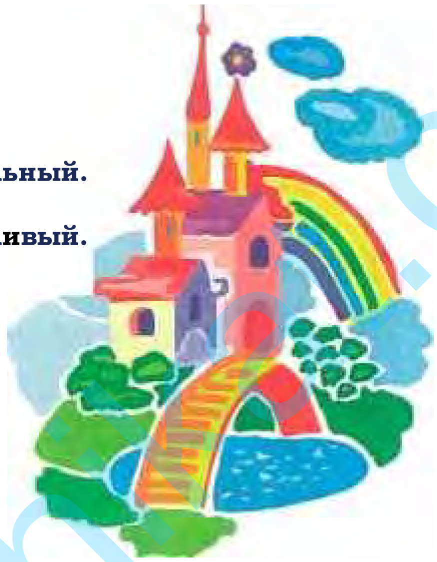

Палац — дворец.

Стаіць палац. Але які! —
Прыгожы дужа, спраўны надта.
Відаць, рабілі мастакі,
Якіх і ў нас цяпер багата.

Уладзімір Дубоўка

Палетак — клин.

= Поле, якое выкарыстоўваюць пад пасевы.

На палетку пойдзе калій,
Што з глыбінь зямлі дасталі.

Уладзімір Дубоўка

Паліто — пальто.

Палова — половина.

Я — адна з дзвюх роўных частак.
Сустракаюся ўсім часта. *(Палова)*

Міхась Пазнякоў

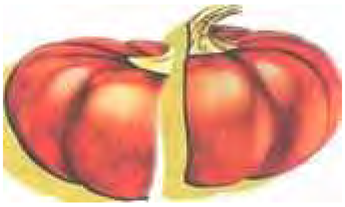

Палон — плен.

О, рэкі Прынямоння!
У вашым я палоне
Шчасліва заміраю.
Вы — чараўніцы краю.

Уладзімір Мазго

www.kamunikat.org

П

Палонка — 1) полынья; 2) прорубь.

— Мамачка, галубка, — просіць сын так міла, —
Можа б, ты на рэчку пагуляць пусціла?
— Ну, ідзі, сыночку, толькі апраніся,
Ды глядзі ў палонку, сынку, не ўваліся.

Якуб Колас

Палуднаваць — обедать.

Пальмнець — пламенеть.

Пальчатка — перчатка.

Рукавіцы ў мяне, а пальчаткі ў таты,
Я прымераў іх — яны мне велікаваты.
Аграмадныя яны, цяжкія, як вёслы.
Паглядзіце на мяне: я зусім дарослы!

Леанід Пранчак

Паляванне — охота.

Памер — размер.

Памыліцца — ошибиться.

— Што ты, што ты, шэры воўк!
Памыліўся ты, браток.
Хлопчык наш не крыўдзіць меншых,
Не смяецца са слабейшых.
Разам з імі ён гуляе.
Калі трэба — памагае.
Вельмі ціхі наш сынок.
Памыліўся ты, браток.

Алесь Бадак

Памылка — ошибка.

Памяшканне — помещение.

П

Панчоха — чулок.

Панядзелак — понедельник.

Папера — бумага.

Сшытак спісаны, шпалеры —
Будзе новая папера.
/Іеанід Дайнека

Папялушка — золушка.

Імя, як сонейка, пяшчотнае.
Сама прыгожая, лагодная.
На баль прыехала ў карэце,
Якой няма у цэлым свеце. *(Папялушка)*
Ніна Галіноўская

Папярэдзіць — предупредить.

Папярэднічаць — предшествовать.

Пара[1] — пара.

Пара[2] *ж.* **— пар м.**

Пара — 1) пора; 2) время.

Парада — совет.

♦ Добрая парада дарагога варта.

Парадзіць, параіць — посоветовать.

Парасон — зонтик.

Знаходзіцца дома ў сонечны дзень.
А вось у дажджлівы — гуляць ён ідзе. *(Парасон)*
Міхась Пазнякоў

Парастак — побег, отросток, росток.

Параўнаць — сравнить.

www.kamunikat.org

Парэчкі — смородина.

Парэчча — слаўная мясціна,
Куток прыгожы і вясёлы:
Як мора лес, як неба долы,
Зіхціць у кветках лугавіна.
А колькі ягад і парэчак!
Як пахне мёдам поле грэчак!

Якуб Колас

Паспешлівы — торопливый.

Паспяховы — успешный.

Паступова — постепенно.

Патрэбна — нужно, необходимо.

Размаўляе дзяцел сам з сабой:
— Я зусім не шкоднік, не каўбой:
Мне сасну патрэбна палячыць —
Пад карою мошак не злічыць.

Ніна Галіноўская

Патрэбны — нужный, необходимый.

Летам я рагатая,
Восенню — хвастатая.
Хоць і горкая зусім,
Ды патрэбная ўсім. *(Цыбуля)*

Міхась Пазнякоў

Патэльня — сковорода.

Каб дастаць патэльню з печы,
Чапяла зусім дарэчы.
— Грэбці жар? Мая чарга! —
Заяўляе качарга.

Артур Вольскі

www.kamunikat.org

П

Пах — запах.

Пахіснуцца — пошатнуться.

Пацвердзіць — подтвердить.

Пацеркі — 1) бусы; 2) бисер.

Пацяплець — потеплеть.

Яна галодная — хата халодная, яна пад'ела — у хаце пацяплела. *(Печ)*

Пачастунак — угощение.

Пачатак — начало.

Пачвара — 1) чудовище; 2) урод.

Пачварны — безобразный; уродливый.

Пачуць — 1) услышать; 2) почувствовать, ощутить.

Пачырванець — покраснеть.

Пашана — почёт; почтение.

Паштальён — почтальон.

Паштоўка — открытка.

Пашча — пасть; зев.

Певень — петух.

Паднімае ўсіх на золку,
Носіць на хвасце вясёлку.
Рыцарскія шпоры мае,
Свой гарэм* абараняе.

Уладзімір Мацвеенка

* Гарэм — *тут:* куры з куранятамі.

www.kamunikat.org

П

Пекар — **пекарь.**

Пекла — **ад.**

Ім музыка вельмі шкодзіць:
Ад грахоў людзей адводзіць.
Зажадалі ў пекле чэрці
Памагчы яму памерці.

Уладзімір Дубоўка

Пекната — **красота.**

Пучша там не мае краю,
Пекната ж у ёй такая,
Што нідзе няма на свеце,
Хоць усюды сонца свеціць.

Уладзімір Дубоўка

Пераказ — **пересказ, изложение.**

Пераклад — **перевод.**

Пераконваць — **убеждать.**

Перакрыжаванне — **перекрёсток.**

Перамагаць — **побеждать.**

Перамагчы — **победить.**

Вярнуўся асілак з далёкіх дарог.
Злога разбойніка ён перамог.
Вітай пераможцу, моўчкі не стой.
Як называецца гэты герой? *(Ілья Мурамец)*

Ніна Галіноўская

Перамога — **победа.**

Пераможца — **победитель.**

www.kamunikat.org

П

Перапынак — перерыв; перемена.

Як бяжым на перапынак,
Чуюць хлопчыкі наказ:
— Паважайце ж вы дзяўчынак —
Будуць паважаць і вас!

Эдзі Агняцвет

Перашкода — преграда.

Але кажуць, што бядзе
Перашкод няма нідзе.

Уладзімір Дубоўка

Пернік — пряник.

Пчаляр у пчол найпершы лекар.
Пячэ духмяны пернік пекар.

Рыгор Барадулін

Перш — прежде, сперва.

Першы — первый.

Песціць — баловать; лелеять.

Пеўнік — петушок.

Пехатой, пехатою — пешком.

Пілаваць — пилить.

Пільна — внимательно.

Пільнаваць — охранять, стеречь, караулить.

Пільны — 1) зоркий; 2) тщательный, внимательный.

Пінжак — пиджак.

Жук пытаецца ў жука:
— Ты чаму без пінжака?
— Я памыў свой пінжачок
і павесіў на сучок.

Ніна Галіноўская

www.kamunikat.org

Пісьменнік — писатель.

Плодны — плодовитый.

Плот — забор.

Таўстунчык паласаты
На семечкі багаты,
Абжыўся ў агародзе,
А хвост — вісіць на
плоце. *(Гарбуз)*

Мікола Маляўка

Плотка — плотва.

Плошча — площадь.

Плыт — плот.

Плюскат — плеск.

Плюхота — слякоть.

Пляцоўка — площадка.

Побач — рядом.

Ідзе да нас бабуля завеяй снегавой,
А побач з ёй — дзядуля з бялюткай барадой. *(Зіма і мароз)*

Погляд, пагляд — взгляд; взор.

Погляд кідаю ў бакі:
У бары — баравікі.
Пахаваліся пад мох —
Разгадаў-такі падвох.
Уладзімір Мазго

Позірк — тое, што **погляд.**

www.kamunikat.org

П

Покуць — красный угол.

= Пачэснае месца ў хаце.

Бог жыве на небе,
Бог жыве ў царкве.
А ў вясковай хаце
Дзе ён, Бог, жыве? *(На покуці)*
Мікола Маляўка

Попел — пепел, зола.

Поплаў — пойма, заливной луг.

Посуд — посуда.

Посцілка — постилка; покрывало.

Поўдзень[1] — юг.

На лазе паспеў на поўдні,
Сокам сонечным напоўнен. *(Вінаград)*
Міхась Пазнякоў

Поўдзень[2] — полдень.

Поўнач[1] — север.

Поўнач[2] — полночь.

Поўніць — наполнять, полнить.

Поўсць — шерсть.

Пошта — почта.

Пошук — поиск.

♦ Не той грыб, што ў пошуку, а той, што ў кошыку.

Прабачыць *(каму)* — **простить** *(кого, кому)*, **извинить** *(кого)*.

Прабачэнне — извинение, прощение.

www.kamunikat.org

П

Празрысты — прозрачный.

Пралеска — пролеска, перелеска.
Белыя бярозы — Мы цябе, пралеска,
Разам зашапталі: Усю зіму чакалі.
Вера Вярба

Праменісты, прамяшсты — 1) лучистый; 2) лучезарный.

Прамень, промень — луч.

Пранізлівы — 1) пронзительный; 2) пронизывающий.

Прапанаваць — предложить.

Прас — утюг.

Рэчачка льняная, лодачка стальная.
Я лодачку паганяю і ўсе хвал і параўняю. *(Прас)*
Васіль Вітка

Прасаваць — утюжить.
Шыпіць гарачы прас:
— Вада — мая сяброўка.
Тваю хусцінку ўраз
Я адпрасую лоўка.

Шыпіць гарачы прас, І
шык яго дарэчы:
Дзяўчынка першы раз
Свае прасуе рэчы.
Кастусь Жук

Праснак — опреснок.

Праўда — правда.

Праца — труд; работа.

Хараство ўсё ідзе ад працы,
Пабудавала праца і палацы.
Уладзімір Дубоўка

♦ Хвалько любіць хваліцца, а ў працы не гадзіцца.

www.kamunikat.org

П

Працаваць — трудиться; работать.

Мы за парты дружна селі,
Мы працуем усур'ёз,
А налета зноў арэлі
Разгайдаем да нябёс.

Мікола Маляўка

♦ Працаваць не любіш — чалавекам не будзеш.

Працавіты — трудолюбивый.

Працавіты — павучок.
Выткаў мусе гамачок.
Кажа: — Гушкайся, суседка!
Мушка скок: — Ой, гэта ж сетка!

Ніна Галіноўская

Працаўнік — труженик.

Працоўны — трудовой.

І руплівая пчала
Дзень працоўны пачала.
Што ж ты спіш усё, малы,
Што не вучышся ў пчалы?

Алесь Пісьмянкоў

Працяг — продолжение.

Прозвішча — фамилия.

Прыблізна — приблизительно.

Прывабны — 1) привлекательный; 2) заманчивый.

Прыгадаць — вспомнить, припомнить.

Прыгажосць — красота.

Прыгажуня — красавица.

www.kamunikat.org

П

Прыгода — приключение, происшествие.

— Хай першай скажа Ружа
Пра ўсе свае прыгоды.

— Здаволена я дужа
Сваім мінулым годам.

Уладзімір Дубоўка

Прыгодніцкі — приключенческий.

Прыгожы — красивый.

Прыемны — приятный.

Прыказка — пословица.

А хто шукае, той знаходзіць.
Такая прыказка ў народзе.

Уладзімір Дубоўка

Прыклад — пример.

Уся са свету прыгажосць,
Што ў нас была ці, можа, будзе,
У сонечным палацы ёсць,
З яе каб прыклад бралі людзі.

Уладзімір Дубоўка

Прыкмеціць — заметить, подметить.

Прымаўка — поговорка.

Прымацаваць — прикрепить.

Прыпынак — остановка.

Прысмакі — лакомства; сласти.

Нясуць прысмакі мне:
Варэнне, сыр, аладкі.
Бо я ўсю ноч у... сне
Палола з мамай градкі.

Мікола Маляўка

www.kamunikat.org

П

Прыступка, прыступак — ступенька, подножка.

Прытулак — приют, пристанище.

Прытулішча — 1) прижаться; 2) приютиться.

Прыцемак — 1) полумрак; 2) сумерки.

Прыязны — дружелюбный, доброжелательный.

Прэч — прочь.

Дык чаму, з якой прычыны
Ліска лезе з-пад ляшчыны?
Лепш ляці, зайчо, хутчэй
Прэч ад лісчыных вачэй.

Артур Вольскі

Псаваць — портить.

Птах — птица (обычно большая).

— Цёх-цёх-цёх, ціву-ціў... —
Птах мелодыю разліў.
Сакавітая, чыя
Гэта песня?.. *(Салаўя).*

Міхась Пазнякоў

Птушка — птица.

Зойка-весялушка ўсё малюе птушак.
У альбоме ў Зойкі шчабятун-салоўка,
Жаўранак і грак, кнігаўка і шпак,
Дрозд і мухалоўка, і круцігалоўка*.

/ Васіль Жуковіч

* Круцігалоўка — вертишейка.

www.kamunikat.org

П

Пуга — кнут.

Ехала на коніку Пугаю махала,
Муха па сасонніку. Песеньку спявала.
Алесь Бадак

Пугач — филин.

Пульхны — 1) мягкий, пушистый; 2) пышный.
А з пшанічнае мукі
І выходзіць хлеб такі:
Белы, нібы вата,
Пульхны, наздраваты.
Сяргей Грахоўскі

Пупышка — почка (на деревьях).

Пчаляр — пчеловод.
Выйшаў з хаты з дымаром
Дзед, пчаляр заўзяты.
Якуб Колас

Пыл м. — **пыль** ж.

Пыласос — пылесос.

Пырскі — брызгі.
Распранаючыся з ходу, Хлопцы
ўсе палезлі ў воду.
Паляцелі ў неба пыркскі У
залатым праменні бліскаць.
Уладзімір Дубоўка

Пытанне — вопрос.
Пяць няпоўных год Алежку, Ды
ў яго пытанняў шмат: — Хто
пасеяў сыраежкі?
— Хто атрос увосень сад?
— Хто нябачнаю рукою
Мост малюе над ракою?..
Кастусь Жук

П

Пытацца, пытаць — спрашивать.

Пышка — пышка.

= Круглая, пульхная булачка.

♦ Працаўніку — мядовыя пышкі, а гультаю — яловыя шышкі.

Пэндзаль — кисть.

Фарбы, пэндзаль і мальберт —
Я малюю свой партрэт.
Вочы — кропкі, броваў лёт.
Круглы, выпуклы жывот.
Чырвань шчокаў, бульбай нос.
Я страшнючы, як Барбос.
/Іеанід Пранчак

Пэндзлік — кисточка.

Пэўны — определённый.

Пэцкаць — пачкать.

Пякарня — пекарня.

Пялёстак — лепесток.

Пярсцёнак — перстень, кольцо.

Пярэсты — пёстрый.

Пярэчыць — возражать, противоречить.

Пясняр — певец, поэт.

Пястун — 1) баловень; 2) неженка.

Пячкур — пескарь.

Пячы — 1) печь; жарить; 2) жечь, саднить.

Пяшчота — нежность.

Пяшчотны — нежный.

www.kamunikat.org

Р

Рабіць — делать; работать.

Рабы — пёстрый, рябой.

Рагатаць — хохотать.

За дрэва хаваецца, Спявае, рагоча,
На крыкі адгукаецца, Сустрэцца не хоча. *(Рэха)*

Васіль Карпечанка

Рада — 1) совет; 2) совещание.

Без ніякага адкладу
Кліча ён сыноў на раду.
Пасадзіў усіх на лаве
І пачаў казаць аб справе.

Уладзімір Дубоўка

Радаўніца — Радуница.

= Дзевяты дзень пасля Вялікадня, калі памінаюць, ушаноўваюць памяць памерлых.

На Радаўніцу моляцца ў царкве, наведваюць магілы родных, успамінаюць сваіх продкаў.

Радзіма — Родина.

= Краіна, якая належыць народу і з'яўляецца месцам нараджэння і жыцця каго-небудзь; Бацькаўшчына, Айчына

Перад вачыма — наша Радзіма:
Росаў бязмежжа і Белавежа.
Нёман адбіўся ў матулі ў вачах.
Тут ты радзіўся і выйшаў на шлях.

Данута Бічэль-Загнетава

www.kamunikat.org

Радзімка — родинка, родимое пятно.

Кажа ў садзе Юлька Дзімку,
Яблык круцячы ў руцэ:
— Глянь, на яблыку — радзімка,
Нібы ў мамы на шчацэ.

Яўген Хвалей

Радзіць — советовать.

Разам — вместе; сообща; заодно.

Мышаняты сябравалі,
Кошку разам малявалі:
Ажыла... Чакай бяды!
Разбягайся хто куды!

Таццяна Мушынская

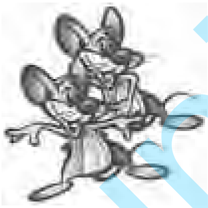

Разбараніць — разнять дерущихся.

Знайшлі пеўні зломак-грэбень. Потым біцца, калаціцца... А нашто ён ім патрэбен?
Як схапіліся сварыцца,
Ледзьве іх разбараніла,
Памірыцца ўгаварыла.

Васіль Зуёнак

Разблытаць — распутать.

Разбурыць — разрушить.

Разважаць — рассуждать.

Развіднець — рассвести.
Развітацца — попрощаться, проститься.

Карагод яны [мышы] вадзілі, У званок яны званілі І спявалі дружным хорам: — Развітаемся мы з горам!

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Разводдзе — половодье. Разгайдаць — раскачать, расколыхать. Разгалісты — раскйдистый.

Разгубіцца — растеряться.

Разлог, разлога — простор, раздолье

Адным крылом звярынец гэты
Сюды выходзіў на дарогу.
Займаў ён цэлую разлогу:
І лес, і луг, і часць крыніцы.

Якуб Колас

Размаўляць — разговаривать.

Размеркаваць — распределить

Размова — разговор.

Пад падлогаю сасновай
У мышэй пайшла размова:
Як далей ім жыць на свеце,
Чым карміць малыя дзеці?

Уладзімір Дубоўка

Разумець — понимать.

Мішава бабуля
Вышыла кашулю
Мішаваму тату,
Каб насіў у святы.
— Разумею, — кажа
Хлопчыку गануля, —
Рукі залатыя
У тваёй бабулі.

Васіль Жуковіч

www.kamunikat.org

Р

Разумны — умный, толковый.

Разынка — изюм.

Калі даспелы вінаград
Сушыць на сонцы ці ў жароўні,
То атрымаецца з я го
Прадукт выдатны і цудоўны.
Разынкі — лета цеплыня
І вінаграднікаў духмянасць.

Леанід Пранчак

Разява, разявака — разиня.

Раз'юшаны — рассвирепелый; разъярённы й.

Раіць — тое, што **радзіць.**

Раіцца — советоваться.

Ракітнік — ракитник.

= Зараснік ракіты, кусты ракіты.

Цякла тут з лесу невялічка
Травой заросшая крынічка,
Абодва берагі каторай
Лазняк, ракітнік абступалі.

Якуб Колас

Ралля — пашня.

= Узаранае поле.

Не ралля, а пух узняты!
Хутка ў ім растуць зярняты!

Уладзімір Дубоўка

Рамонак м. — **ромашка** ж.

www.kamunikat.org

Ранак, раніца — утро.

Ранне — тое, што ранак.

Шпак вясёлы на шпакоўні,
У яго настрой цудоўны.
Не праспаў ён ранне,
Не праспаў сняданне.
Накарміў сваіх дзяцей,
Славіць сонца чыстае, —
Тых, хто спіць за ўсіх пазней,
Ён цяпер абсвістае.

Яўген Крупенька

Ранет — ранет.

= Сорт яблыні, а таксама яе плод, салодкі на смак.

Стомлены вяртацца будзеш летам
Па дарозе той, —
Асвяжыш душу сваю ранетам,
Бэрай* залатой.

Пімен Панчанка

* Бэра — берё (сорт груши).

Раніцай, раніцой — утром.

Летам ён доўгі, але карацейшы зімой.
Знікае пад вечар, прыходзіць ізноў раніцой. *(Дзень)*

Міхась Пазнякоў

Раптам — вдруг.

Раптоўна — внезапно.

Яна і рот раскрыла,
Каб дар схапіць цудоўны,
Ды ў рот нячыстай сілы
Зваліўся нож раптоўна.

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Расквечаны — расцвеченный.

Расклад — 1) расклад; 2) расписание.

Расліна — растение.

Ёсць расліна ў нас такая,
Як ніякая другая:
Яна ў стэпе ўзрастае,
Звонку выгляд шара мае...
Як павее часам вецер,
Шар пакоціцца па свеце.

Уладзімір Дубоўка

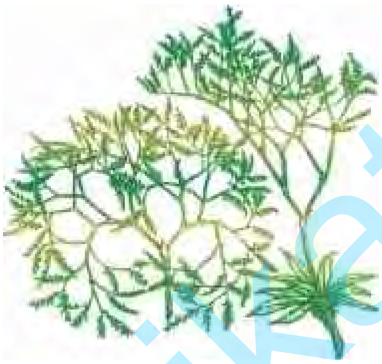

Распаліць — 1) расжечь; 2) раскалить.

Распранаць — раздевать.

Раставаць — таять.

Растлумачыць — объяснить.

Расчуліць — растрогать, взволновать, тронуть, умилить.

Расчуліцца — расчўвствоваться, растрогаться.

Расчыніць — раскрыть, распахнуть.

Ратаваць — спасать.

Мы з дзядулем зайчанятка
Цэлы вечар ратавалі:
Праціралі ёдам рану,
Марляй лапку абвязалі.

Леанід Пранчак

Ратунак — спасение.

www.kamunikat.org

Р

Рахманы — 1) покладистый, кроткий; 2) ручной; смирный (про животных).

Маленькі, рахманы,
А трэба — аддана
Засведчыць ён мужнасць сваю,
Адолеўшы ў бойцы змяю. *(Вожык)*

Міхась Пазнякоў

Рашучы — решительный.

Розны — разный.

Розум — 1) ум, разум; 2) рассудок.

Буй вал тыгру кажа: — Дружа!
Чалавек малы, нядужы,
Ды на розум ён багаты,
З нас і робіць памагатых.

Уладзімір Дубоўка

Роля — роль.

Роены — росистый.

Роспач — отчаяние.

Рохкаць — хрюкать.

А парасяткі, яе дзеці,
Усяму дзівілісь несканчона,
Бо надта рохкалі здзіўлёна.

Якуб Колас

Ружа — роза.

Ружовы — розовы́й.

Руйнаваць — разрушать.

=Ператвараць у руіны, разбураць, знішчаць.

www.kamunikat.org

Р

Рукавіца, рукавічка — варежка.

У Колі знікла рукавічка.
Не рукавічка — проста знічка:
Так і глядзіць, каб знікнуць зноў —
Хоць прышывай да рукавоў.
Галіна Каржанеўская

Румзаць — плакаць, реветь.

Рунь — озимые всходы, озимь.
= Усходы, пасевы азімых.

Руплівы — заботливый, старательный, усердный.

Назбіраў руплівы вожык
Сыраежак поўны кошык.
Пятро Сушко

Рухавы — подвижный, живой.

Рухацца — двигаться.

Ручаіна, ручай — ручей.

Ручнік — полотенце.

У суботу Янка ехаў ля ракі,
Пад вярбой Алёна
Мыла ручнікі.
Вера Вярба

Рыдлёўка — лопата.

Што ты зробіш без машыны
Тут рыдлёўкаміаднымі?
Уладзімір Дубоўка

Рызыка — риск.
= Магчымая небяспека, пагроза чаму-небудзь.

www.kamunikat.org

Р

Рыпець — скрипеть.

Рыса — черта.

Рыхтаваць — готовить.

Ёсць насенне! Зараз трэба
Рыхтаваць для проса глебу!
Уладзімір Дубоўка

Рэйка — рельс.

Дом на рэйках падкаціў,
Дзверы шчыра адчыніў.
Той, хто едзе, паспяшай,
Не затрымлівай трамвай!
Міхась Пазнякоў

Рэха — эхо.

Спявалі, зразумела,
Ім туравала* рэха.
Уладзімір Дубоўка

* Тураваць — вторить.

Рэч — вещь.

Добра вядомую свету
Рэч назавіце мне гэту.
Хто ні глядзіць на яе —
Бачыць заўсёды сябе.
Міхась Пазнякоў

Рэчыва — вещество.

Рэчышча — русло.

Рэшта — 1) остаток; 2) сдача.

www.kamunikat.org

С

Садавіна — фрукты.

Садзейнічаць — содействовать.
= Падтрымліваць, дапамагаць.

Сажалка — пруд.

Старая сажалка зімой —
Хакейная пляцоўка.
Нам — месца гульняў і забаў,
А карасям — зімоўка.

/Іеанід Пранчак

Сакавік — март.

Абудзіўся сакавік
Жаўруковай песняй.
Сонца ярка распаліў —
Ручайкі наўкола,
Соку конаўку наліў
Сакавік вясёлы.

Казімір Камейша

Сакавіты — сочный.

Сакавіцкі — мартовский.

Сакрэт — секрет.

Салата ж. — **салат** м.

www.kamunikat.org

С

Сапраўды — действительно, точно.

Сапсаваць — испортить.

Сарамлівы — стеснительный, стыдливый.

Сасніць — увидеть во сне.

Сасоннік — сосняк.

Сачыць — 1) следить, наблюдать; 2) выслеживать.

Грып ды Кашаль — два бандыты —
Зноў ваююць з Апетытам.
І ўсё сочаць, усё сочаць,
Апетыт украсці хочуць.
Алесь Пісьмянкоў

Свавоціць — 1) шалить, озорничать, баловаться;
2) своевольничать.

Хто спявае ў чыстым пол і
Між аўсяных ніў, далін?
Гэта вецер там свавоціць,
Ліст страсаючы з калін.
Язэп Пушча

Свавольнік — шалунишка, озорник, баловник.

Сварыцца — ссориться, ругаться.

Сваяк — родственник.

Сваячка — родственница.

Сведка — свидетель.

Сведчыць — свидетельствовать.

www.kamunikat.org

Свет — мір.

Ва ўсе краіны свету
Я разам з ім паеду.
І не патрэбна віза,
А толькі — тэлевізар.
Уладзімір Мазго

Светнік — горицвет.

Свіння — свинья.

Свіран — амбар.

♦ Кладзі гной густа, не бузе ў свірне пуста.

Світанак, світанне — рассвет.

На світанні, на зары
У зялёным гушчары,
Дзе мох сцелецца рабы,
Паспрачаліся грыбы.
Максім Танк

Світаць — светать, рассветать.

Світка — армяк.

= Доўгая сялянская вопратка з сукна
Яна ў клубку начуе,
Ёсць вушка, ды не чуе,
Зацягне ў вушка нітку —
Пашые дзеду світку. *(Іголка)*
Мікола Маляўка

Свіцецца — просвечивать, пропускать свет.

Своеасаблівы — своеобразный.

Своечасовы — своевременный.

www.kamunikat.org

С

Свята — праздник.

Нас пакуль што небагата:
Мама, тата і Агата.
Каб было на сэрцы свята,
Дарагія мама, тата,
Мне для шчасця не хапае
Дога, ролікаў і... брата!
/Іеанід Пранчак

Святаяннік — зверобой.

= Травяністая лекавая расліна з жоўтымі кветкамі

Святкаваць — праздновать.

Святло — свет.

Святочны — праздничный.

Сейбіт — сеятель.

Селянш — крестьянин.

Серада — среда.

Сёлета, сяголета — в этом году.

Сёмы — седьмой.

Сёння — сегодня, нынче.

Сёрбаць — хлебать, прихлёбывать.

Сіваваронка, сіваграк — сизоворонка.

Сівізна — седина.

Сівы — седой.

Сінявочка — синеглазка.

www.kamunikat.org

Сіраціна, сірата — сирота.
= Дзіця, я кое застал ося без аднаго або без абаіх бацькоў.

Слёзы сіраціны не на камень падаюць, а на галаву крыўдзіцеля.

Скарб — клад, сокровище.
= Каштоўнасці, багацце, схаванае ці закапанае недзе.

— Эй, асілак! Зноў капаеш,
Можа, скарб які шукаеш?
— Не, нічога не шукаю,
Станцыю метро капаю. *(Экскаватар)*
/Іеанід Пранчак

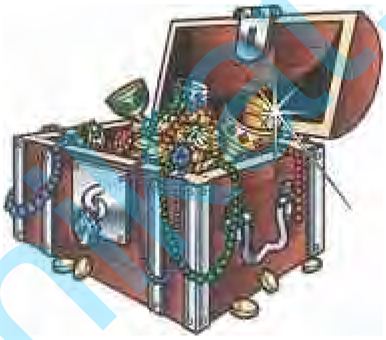

Скардзіцца — жаловаться.

Скарыначка — корочка (хлеба).

Скасавўрыцца — скоситься.
= Паглядзець скоса, скрыва.

Сквапны — жадный.

І худзючы, і сквапны,
На здраду і подласць здатны.
Занудлівы і самотны.
Хто ён? *(Кашчэй Бессмяротны)*
Ніна Галіноўская

Скеміць — сообразить.
= Зразумёць, разабрацца, сцяміць.

Скеміў хутка пан вучоны,
Што на ўсё свае прычыны,
І надумаў на Сымона
Уласнымі зірнуць вачыма.
Уладзімір Дубоўка

Скіба — ломоть (хлеба); **пласт** (земли).

Скінуць — сбросить.

Скіраванасць — направленность.

Склад (у мове) **— слог.**
Са складоў складзецца слова,
Слова — добрых спраў аснова.
Рыгор Барадулін

Складаны — сложный.

Скласці — 1) сложить; 2) составить.

Склеп — подвал.

Скнара — жадина, скопидом.

♦ Скнара-скнарыца і за трэску пасварыцца.

Скрозь — 1) везде, всюду; кругом; 2) сквозь.

Скронь ж. **— висок** м.

Хоць скроні мае пабялелі,
Стаю прад табой [мамай] я малым.
Генадзь Бураўкін

Скруха — печаль, тоска, сожаление.
= Туга, маркота; жаль, шкадаванне.

Скрыгатаць — скрежетать.

Хай злыдні над намі скрыгочуць зубамі —
Любі сваю ніву, свой край.
Янка Купала

Скрыжаванне — перекрёсток; пересечение.

Скрыня — ларь, сундук; большой ящик.

Скура — кожа.

www.kamunikat.org

С

Скураны — кожаный.

Скуты — скованный.

Месяц люты, з лёду скуты,
Снег сагнаў з тары на дол.
Наша возера як стол. *Данута Бічэль-Загнетава*

Скупеча — тое, што скнара.

А шчодры, сабраўшы бяседу,
Суседзяў частуе.
Скупеча пакажа суседу
Кішэню пустую.
Янка Непачаловіч

Славуты — знаменитый, известный.
= Праслаўлены, вядомы.

Славуты фізік, лаўрэат Нобелеўскай прэміі Жарэс Алфёраў вучыўся ў школе N° 42 г. Мінска.

Сланечнік — подсолнечник, подсолнух.

Са сланечніку вырабляюць алей.

Слізгаць — скользить.

Слімак — улитка, слизень.

Л ежабо ку-с л і м а ка
Не адрозніш ад лістка.
Ніна Галіноўская

Слоўнік — словарь.

Слуп — столб.

Сляза — слеза.

Смага — жажда.

Смажыць — жарить, поджаривать.

J

www.kamunikat.org

С

Смак — вкус; смак; удовольствие.

Дастаўшы праснак, што матуля паклала,
Са смакам ён з'еў яшчэ ладны кавалак.
Уладзімір Дубоўка

♦ Працуем і смак чуем. (Умелые руки не знают

Смактаць — сосать.

Смокча мёд мядзведзь,
Сёрбае зацірку —
Хоча пахудзець,
Каб скакаць у цырку.
Мікола Маляўка

Смачны — вкусный.

Як сарвеш яго да часу,
Гарката апаліць рот.
Калі ж яблык сам паспее,
Будзе смачным, нібы мёд.
Леанід Пранчак

Сметанковы — сливочный.

Смётнік — помойка, свалка.

Барона гонар свой збаўляе
Ды зноў да сметніка вітае*.
Якуб Колас

* Вітаць — *тут:* направляться.

Смецце — мусор, сор.

На мятле, усе вы чулі,
Усе чулі і чыталі,
Страшная Яга-бабуля
Пад аблокамі лятае.
— А яшчэ, — сказаў мне Пеця, —
На мятле лятае смецце!
Казімір Камейша

www.kamunikat.org

С

Смоўж — тое, што **слімак.**

Смутак — **грусть, печаль, тоска.**

Смуткам бядзе дапаможаш ты мала.
Вось і махнуў ён на смутак рукою.
Добрай вячэрай сябе супакоіў.

Уладзімір Дубоўка

Смуткаваць — **грустить, печалиться.**

Смятанка — тое, што **вяршю.**

Снёданне, сняданак — **завтрак.**

І чуць што толечкі раззднела,
У маткі снеданне паспела.

Якуб Колас

Снежань — **декабрь.**

Прастудзіўся лістапад,
Апрануць кажух ён рад.
Лістапад кажух надзеў
І зрабіўся снежнем.

Іван Муравейка

Снежаньскі — **декабрьский.**

Сорам — **стыд.**

Сорамна — **стыдно.**

Стала сорамна ўсім, Што ўвесь пачаўся бой
Як дазналіся аб тым, Ад гарошынкі малой.

Уладзімір Дубоўка

Спагада — **сочувствие, сострадание.**

[Дзяцел Саве:] — Ты заспявай, дазнаюся цяпер,
Чаму няма спагады да цябе.

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Спадабацца — понравиться.

Спадарожнік — спутник.

Спадзяванне — надежда.

Спадзявацца — надеяться.

Спадніца — юбка.

[Ліса:] — Напэўна, што завузка
Нейлонавая блузка,
А модная спадніца

Так цісне ў паясніцы.

Васіль Вітка

Спадцішка — исподтишка.

Спазніцца — опоздать.

Першакласніцы сарокі І трашчаць над борам:
Раз спазніліся на ўрокі — Сор-рам! сор-рам! сор-рам!

Уладзімір Мазго

Спакой — спокойствие; покой.

Спаліць — сжечь.

Спалохацца — испугаться.

Спатканне — 1) встреча; 2) свидание.

Спаткацца — встретиться.

Спахапіцца — спохватиться.

Спачатку — 1) сначала; 2) вначале.

Пачынаем дзень спачатку Раз — налева, два — направа,
Фізкультурнаю зарадкай. Крок наперад, крок назад.

Андрэй Александраў

www.kamunikat.org

Спачуваць — сочувствовать.

Спевы, спеў — пение.

Пад аблокі ўзлятае
І прыход вясны вітае, —
Льецца спеў высокі, чысты,
Мілагучны, прамяністы. *(Жаўранак)*

Міхась Пазнякоў

Спёка — тое, што **гарачыня.**

Ад спёкі ў гаі дзяды-салаўі
Ратуюцца іван-чаем.

Норма ў іх — самавар на дваіх,
Асушаць, другі закіпае.

Васіль Вітка

Сплажыць — уничтожить.

Сподак — блюдце.

Спорны — 1) **спорный;** 2) **убористый** (о почерке).

Спрабаваць — пробовать.

Справа — дело.

♦ Якая справа, такая і слава. (По труду и честь.)

Спрадвеку — испокон веку, извечно.

Неаднолькавыя дзеці,
Неаднолькава і шчасце.

Так спрадвеку ўсё на свеце
Падзялялася на часці.

Уладзімір Дубоўка

Спрадвечны — извечный.

Спрачацца — спорить.

Я спрачацца не бяруся —
Шмат азёр на Беларусі,

Але лепшае, чым Кромань,
Мне, папраўдзе*, невядома.

Уладзімір Дубоўка

* Папраўдзе — взаправду.

Спружына — пружина.

Спрытна — ловко, умёло.

За кругам робіць круг,
Садзіцца ён на луг.
Ні рук няма, ні лап,
А спрытна ловіць жаб. *(Бусел)*
Мікола Маляўка

Спрытны — ловкий.

= Лоўкі, паваротлівы, які валодае ўменнем у нейкай справе.

Спрытны — вогненны звярок
Напалохаў зноў сарок.
Прамільгнула яркай зоркай
Над галінамі вавёрка.
Уладзімір Мазго

Спрэчка — спор, ссора.

Яны [Агонь, Вада, Вецер] уступілі
У спрэчку між сабою,
Крычаць, шумяць, трасуцца
Ды за чубы бяруцца.
Авяр'ян Дзеружынскі

Спытаць — спросить.

Спяваць — петь.

Спякота — тое, што **гарачыня.**

Калісьці ў Афрыцы была бяда:
Гарачыня нязвычная, спякота.
З крыніц і рэчак знікла ўся вада.
Павысыхалі нават і балоты.
Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

С

Сродак — средство.

Ставіцца[1] — ставиться; строиться.

Ставіцца[2] — относиться (проявлять своё отношение).
Ставок — прудик.

= Невялікая сажалка.

Стагоддзе — век, столетие.

Стапасць — 1) зрелость; 2) солидность.

Сталы — 1) взрослый; 2) солидный, основательный;

3) постоянный.

Стаміцца — устать.

Стаміліся рукі, абліўся ён потам,
А ўсё ж не пакінуў цяжкое работы.
Уладзімір Дубоўка

Становішча — положение.

Старажытны — древний.
Старанны — прилежный, старательный.

Гляньце, каля нашай хаткі Апусціў галоўкі боб

Дапамогі просяць градкі:
Вянуць моркаўка і кроп,

Градкі мы пальём не горш, Чым
старанны спорны дождж.

Ніна Галіноўская

Старонка[1] — страница.

Старонка[2] — страна.

Люблю наш край — старойку гэту,
Дзе я радзілася, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасце,
Слязу нядолі праліла.

Канстанцыя Буйло

www.kamunikat.org

С

Старэйшы — старший.

Мне купіў старэйшы брат
Новы фотаапарат.
Падрасту — здымаць пачну
Лета, восень і вясну...
І з альбома поры года
Будуць нас вітаць заўсёды.

Кастусь Жук

Статак — стадо.

Стаў — пруд.

= Вялікая сажалка.

Стварыць — создать.

Стогн — тое, што енк.

Столь ж. — потолок м.

Не мае гуку мяккі знак,
Ды чарадзейны ён, аднак,
І дзівіць зараз цэлы клас:
Над галавою *столь* у вас,
А мяккі знак адняць дазволь —
І стане *стол* заместа *столі.*

Мікола Маляўка

Стома — усталость.

Стомлены — усталый.

Страва — блюдо; пища; кушанье.

Дастае бабуля з печы
На вячэру для малечы
Чыгунок духмянай кашы.
Ён са страваю ўпрэлай
На стале адзін царуе.
Пах бульбяны бабкі спелай
Беларус заўжды пачуе.

Леанід Пранчак

С

Стракаты — пёстрый.

Страха — крыша.
Страціць — потерять.

♦ За запытанне не страціш сняданне. (За спрос не бьют в нос.)

Струменіцца — струйться.

Струмень — струя.

— Я пакажу табе струмень
Вады гаючай і сцюдзёнай.
Каб не спаліў цябе прамень,
Яна паслужыць абаронай.

Уладзімір Дубоўка

Стрымаць — сдержать.

Стрэльба — ружьё.

Стрэмка — заноза.

Студзень — январь.
♦ Студзень — году пачатак, а зіме — сярэдзіна.
♦ Студзень пагодны — будзе год плодны.

Стужка — лента.

Стэп м. — **степь** ж.

Сукенка — платье.

У сукенцы каляровай, Ходзіць
У хусцінцы васільковай Па расквечаных лугах.

Ніна Галіноўская

Сумаваць — скучать; тосковать; грустить.

Дажджу чакае парасон, Чакае лыжка едака...
Чакае ўсіх у ложку сон. А я над рэчкаю сумую:
Чакае міска чарпака, Чакаю рыбку залатую.

Іван Муравейка

www.kamunikat.org

С

Сумесна — совместно, вместе.

Сумёт — сугроб.

Мчыцца шпарка, мчыцца бойка
Па сумётах коней тройка.
Паганяе іх сама
Белакрылая зіма.
Здагадаўся я тады:
Тыя кон і — тры браты:
Снежань, студзень, люты.
Вось якія цуды!

Уладзімір Мазго

Сумленны — честный, добросовестный, совестливый.

Я — беларус маленькі,
Дарос ужо да школы,
Як і бацькі, сумленны,
Руплівы і вясёлы.

Мікола Маляўка

Сум, сумота — печаль, тоска.

= Пачуццё смутку, жалю, душэўнай горычы, трывогі; маркота, нуда, туга.

Суніцы — земляника.

Дзе ні глянеш, на паляне
Усё гарыць чырвоным ззяннем.
У бары, у бары
Дол увесь іскрыцца,
У бары, у бары
Выспелі суніцы.
Хведар Гурыновіч

Супраць — против, напротив; вопреки.

www.kamunikat.org

С

Супрацьлеглы — противоположный.

Сурвэтка — салфетка.

Сусвет — вселённая; мир.

Сусед — сосед.
Суседні — соседний.
= Які знаходзіцца паблізу, побач, недалёка.

Суседскі — соседский.
= Які належыць суседу.

Сустракаць — встречать.

Сустрэча — встреча.

Сухмень — сушь.
Суцешыць — утешить.

Ніхто так не зразумее, не падтрымае, не суцёшыць, як мама.

Суцішыць — успокоить, унять, замедлить.

Схаваць — спрятать.

Мядзведзь узяў у пчол мядок.
Схаваў пад лаваю збанок.
На лаву сеў і — праваліўся.
Збанок на часткі разваліўся.
Ніна Галіноўская

Схамянуцца — 1) спохватиться, опомниться;
2) встрепенуться.

Схапіць — схватить.

Схіл — склон, уклон; скат.
Схіліцца — склониться, наклониться.

www.kamunikat.org

С

Схільны *(да чаго)* — **склонный** *(к чему).*

Сход — собрание.

Сцежка — тропа.

Сцерагчы — охранять, караулить, беречь.

Сцерагчыся — стеречься, остерегаться, беречься, опасаться.

Кот цяпер не пройдзе нішкам*,
Бо званочак скажа мышкам:
— Дзінь-дзінь-дзінь, тра-та-та —
Сцеражыцеся ката!

Уладзімір Дубоўка

* Нішкам — тишком, украдкой.

Сціплы — скромный.

А быў у нас хлапец адзін —
Звычайны, сціплы селянін.

Уладзімір Дубоўка

Сцісλы — сжатый.

Сцюдзёны — студёный, холодный.

Сцюжа — стужа, холод.

Сцяг — знамя, флаг.

Сцяжынка — тропка, тропинка.

Заслалі поле, луг, сцяжынкі
Серабрыстыя сняжынкі.

Міхась Пазнякоў

Сцяміць — тое што **скёміць.**

Сшытак — тэтрадь.

www.kamunikat.org

С

Сырадой — парное молоко.

Сэнс — смысл.
А вось як будзеце вучыцца,
То можна сэнсу і дабіцца.
Якуб Колас

Сэрца — сердце.

Сябар, сябра — друг, приятель.

Сябраваць — дружить.
З фізкультураю сябруем
І за партаю шчыруем,
І ў жыцці ўсё "о'кей",
Бо гуляем у хакей.
Уладзімір Мазго

Сяброўка — подруга, подружка; приятельница.

Сябрук — тое, што дружбак.
З горкі носам — і ў сумёт...
Хто не любіць з нас прыгод?
З горкі едзем "цягніком"
З Пецем, лепшым сябруком.
Таццяна Мушынская

Сякера — топор.

Сям'я — семья.

Сярод — среди.

Сячы, секчы — рубіть.
Лес сякуць, і ад стуку сякер
Далей уцякаюць птушка і звер.
Анатоль Вярцінскі

www.kamunikat.org

Т

Таксама — также, тоже.

Талентавіты — талантливый, одарённый.
= Надзелены вялікімі прыроднымі здольнасцямі.

Талерка — тарелка.

Не пытайцеся ў Валеркі,
Дзе падзеліся талеркі:
З хаты ён, малы жанглёр,
Вынес друзачкі на двор.

Мікола Маляўка

Танны — дешёвый.

Тата — папа.

— Чаго баяцца? нічагутка!
— Закінем іх [кнігі] у снег ціхутка...
— Не, брат Алеська, не рабі ты,
Бо тата наш такі сярдзіты!

Якуб Колас

Татаў — папин.

Таямніца — тайна, секрет.

Трэба многа ўсім вучыцца,
Трэба многа ведаў мець, —
Можна свету таямніцы
Толькі з імі зразумець.

Кандрат Крапіва

www.kamunikat.org

Т

Таямнічы — таинственный.

Твань — тое, што дрыгва.

Твар — лицо.

♦ У вочы — з мілым тварам, а за вочы — крутым варам.
(Мягко стелет, да жёстко спать.)

Твор — произведение (картина, скульптура, рассказ и т. д.).

Тлумачальны — 1) пояснительный;
2) толковый (о словаре).

Тлумачыць — объяснять; толковать.

Сёння няёмка Ігнатку,
Ён атрымаў не дзесятку:
Пяцёрку — за тое, што кепска чытаў,
Пяцёрку — за тое, што дрэнна пісаў...
Маме ж тлумачыць Ігнатка:
— Склаўшы іх — будзе дзесятка.

Кастусь Жук

Тлусты — жирный.

Вы не верыце? Не трэба.
Ды злавіў на шарык з хлеба
Дзядзька Лёша карася —
Тлустага, як парася.

Уладзімір Скарынкін

Тлушч — жыр.

Толькі — только.

www.kamunikat.org

Т

Трапіцца — **1) попасться, встретиться; 2) случиться.**

Трапляць — **попадать.**

Як толькі Іван трапляе ў бяду,
У рукі бярэ чараўніцу дуду.
Прыскача на голас дуды бегунок —
Бясстрашны і верны... *(Канёк-Гарбунок).*

Ніна Галіноўская

Трапна — **метко.**

Лепшы форвард з развароту
Трап на ўдарыў па варотах —
І трапеча мяч у сетцы,
Як загнаны звер у клетцы.

Уладзімір Мазго

Трапны — **меткий.**

Трашчаць — **трещать.**

Труціць — **травить.**

Трушком — **трусцой, мелкой рысью.**

Трымцёць — **1) трепетать; дрожать; 2) мерцать; мелькать.**

Свіння стаяла пад балконам
З вялікім чорным парасонам.
Сціх дождж. Свіння бяжыць туршком
І — боўць* у лужыну бачком.

Ніна Галіноўская

* Боўць — бултых.

Трывалы — **прочный.**

Трываць — **терпеть.**

www.kamunikat.org

Т

Трымаць — **держать.**

Трэба — **надо, нужно; необходимо; следует; требуется.**

Трэска — **щепка.**

Туга — **печаль; тоска; уныние.**

Тужыць — **тосковать; горевать; тужить; печалиться.**

Турбавацца — **беспокоиться, тревожиться.**

Хоць і страшная гадзюка —
Дужа не турбуйся:
Мі гам спляжыць тэту злюку
Доўгай дзюбай бусел.

Васіль Зуёнак

Турбота — **забота.**

Тыдзень — **неделя.**

♦ Едзеш на дзень, бяры хлеба на тыдзень.

Тэлефанаваць — **звонить по телефону.**

Тэрмін — **срок.**

Тэрміновы — **срочный.**

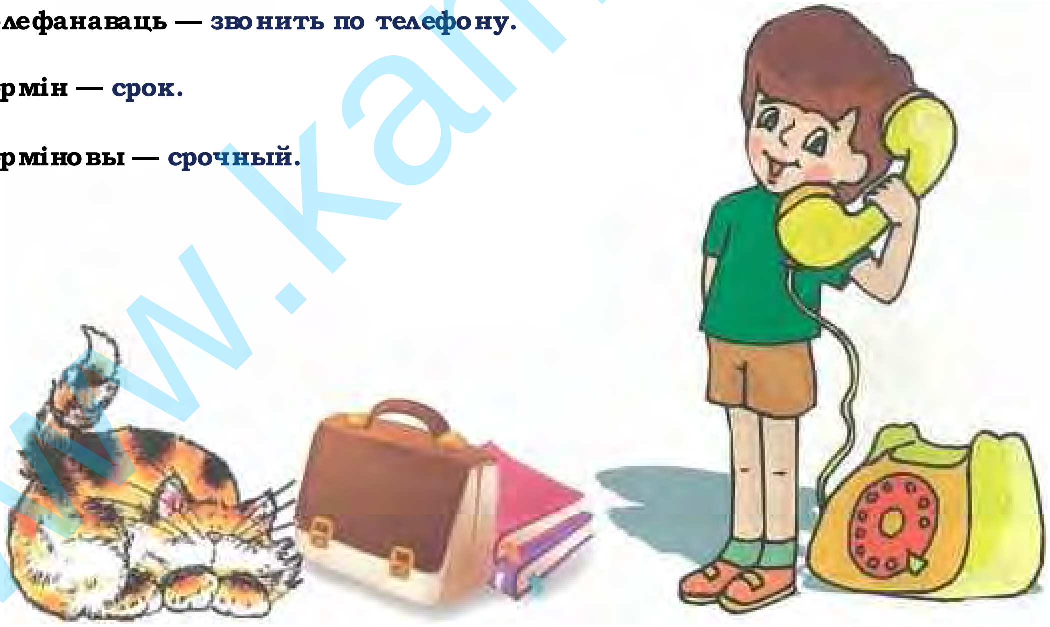

www.kamunikat.org

У

Убок — в сторону.

На сцяжынцы клубок —
Не адкоціш убок,
А паколеш толькі
Рукі аб іголкі. *(Вожык)*

Міхась Пазнякоў

Увага — внимание.

Адны яе балотным танкам называюць,
Другія — рыцарам, апранутым у латы.
Я ж так скажу: яна нікога не чапае,
Нікому і нічым не пагражае —
Яна ўвагі нашай да сябе чакае. *(Балотная чарапаха)*

Іван Муравейка

Уважлівы — внимательный.

Уверсе — вверху.

У пакоі ўверсе я,
Люстрамі расквечана. *(Столь)*

Міхась Пазнякоў

Увечары — вечером.

Увіхацца — хлопотать; увиваться.

Увішна — проворно, ловко.

Увогуле — вообще.

www.kamunikat.org

Увосень — осенью, по осени.

Год у першы клас хадзіў,
А цяпер, увосень,
У другі ты пойдзеш клас —
Будзе сем гадкоў якраз.

Васіль Зуёнак

Угары — тое, што **ўверсе.**

Удзел — участие.

Удзельнічаць — участвовать.

Удзень — днём.

Удзячнасць — благодарность.

Удзячны — благодарный.

Дзеці! Змайструем кармушкі хутчэй,
Зерне насыплем — хай птушкі дзяўбуць,
Песню ўдзячную нам прапяюць.

Алесь Ставер

Ужываць — употреблять.

Узбоч — 1) сбоку, рядом; 2) в стороне от.

Узбярэжжа — побережье, прибережье.

Уздоўж — вдоль.

Узлесак — опушка.

Узмежак — обмежек.

Узнагарода — награда.

Узнагародзіць — наградить.

Узнёслы — возвышенный.

www.kamunikat.org

У

Узор — **1) узор, рисунок; 2) образец.**

Узрадавацца — **обрадоваться.**

Узрост — **возраст.**

Узрушыць — **взволновать.**

Укеміць — **уразуметь, понять.**

Улагодзіць — **умиротворить.**

Уласны — **собственный.**

Уласцівасць — **свойство, особенность.**

Улетку — **лётом.**

Улічваць — **учитывать.**

Улучыць — **выбрать.**

= Знайсці, выбраць зручны час для нечага.

Умацаваць — **укрепить.**

Уміг — **мігом, мгновенно.**

Выйшаў з хаты пастушок
І зайграў ён у ражок.
І кароўкі ўміг яму
Адказалі: — Му-му-му!

Янка Журба

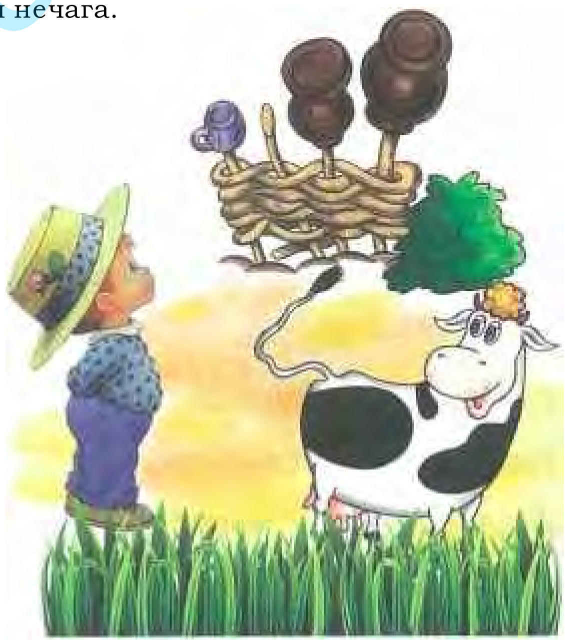

Умова — **условие.**

Умовіцца — **условиться.**

Умоўны — **условный.**

Уначы — **ночью.**

www.kamunikat.org

У

Упарты — 1) упорный, настойчивый; 2) упрямый.

Навучыўся папугай
Вымаўляць: "Здароў!", "Бывай!"
Толькі ўпарты папугай
На "Здароў!" крычыць: "Бывай!",
На "Бывай!" крычыць: "Здароў!",
Вечна дражнячы сяброў.

Кастусь Жук

Упершыню — впервые.

Употай — тайком, украдкой.

Упраўна — расторопно, ловко.

Упрыгожанне — украшение.

Упрыгожваць — украшать.

Упэўненасць — уверенность.

Ураджай — урожай.

Урадзіць — уродить.

Уражанне — впечатление.

Ураз — тут же, сразу, враз; моментально.

Уразіць — впечатлить, взволновать.

Урачыстасць — торжество.

Урывак — отрывок.

Ускраіна — окраина.

Услон — скамейка (комнатная переносная).

www.kamunikat.org

У

Услончык, услонік — скамеечка (комнатная переносная).

Услончык у вітальні —
Маленькі, зручны, мяккі Да
сценкі прытуліўся Ля
дыванка сабакі.

Нібы маленькі слонік,
Мне падстаўляе спіну,
Каб я прысеў з дарогі І
чаравікі скінуў.

Леанід Пранчак

Усмак — всласть.

Усмешка — улыбка.

Усміхацца — улыбаться.

Успамін — воспоминание.

Успамінаць — вспоминать.

Усхапіцца — вскочить.

Усход — восток.

Усчаць — начать, затеять, п< **поднять.**

Утульнасць — уют.

Утульны — уютный.

Ухапіць — ухватить.

Уцякаць — убегать.

Яго ўсе просяць і чакаюць,
А прыйдзе ён — дык уцякаюць. *(Дождж)*

Міхась Пазнякоў

Уцяміць — сообразить, понять.

Яшчэ раз уцям і ўкем:
Калі ем, я глух і нем.

Васіль Вітка

www.kamunikat.org

Уцячы — убежать.

Ён уцёк ад рыбака,
Ён уцёк ад шчупака
І жыве за іх не горш
У рацэ калючы ёрш.

Уладзімір Мазго

Учора — вчера.

Учынак — поступок.

Пра ўсе свае ўчынкі,
Пра добрае ці злое
Павінны без затрымкі
Сказаць часінай тою.
За дрэнны ўчынак ганяць,
За добры ўзносяць славу, —
Было на той паляне
Прыгожа і цікава.

Уладзімір Дубоўка

Ушчуваць — бранить, упрекать.

Ушчэнт — полностью; вдребезги;

Уявіць — представить, вообразить.

Без цымбалаў немагчыма
Уявіць маю Айчыну,
Бо і ў радасці і ў скрусе
Любяць іх на Беларусі.

Алесь Пісьмянкоў

www.kamunikat.org

Ф

Фарба — краска.

Фарбаваць — красить.

Фарбавалі мы акно
Фарбаю алейнаю,
І цяпер зіхціць яно
Белізной завейнаю.
Леанід Пранчак

Фіранка — занавеска.

Форвард — нападающий.

Фортка — форточка.

Фўтра *н.* — **1) мех; 2) шуба.**

Футэрка *н.* — **шубейка ж.**

Фэст — праздник.
= Свята з кірмашамі і гулянием.

www.kamunikat.org

Х

Хавацца — прятаться.

Ходзіць над дахам, над лесам і лугам.
Ходзіць адна і з сяброўкамі — цугам.
Сонца хавае,
Слязу праліве. *(Хмара)*

Уладзімір Мацвеенка

Хай, няхай — пускай, пусть.

Нам хараша ў нашай краіне.
Жыві, Беларусь, прыгажэй!
Пад небам праменістым, сінім
Хай Божа цябе беражэ!

Ніна Галіноўская

Хай лук— беличье гнездо.

Халадэча — холодина.

= Моцны холад.

Хапаць — хватать.

Хараство — красота.

Харч — пища.

Харчавацца — питаться.

www.kamunikat.org

Хата — изба, дом.

= Жылая сялянска пабудова з бярвення.

— Небарака чарапаха, Што стаілася пад дахам? Нейкі домік твой нягеглы, Не з камення і не з цэглы.

Кі дай гэтую хаціну! — Родны домік я не кіну! Хай са мной вандруе хатка, Як турысцкая палатка!

Павел Марціновіч

Хваліцца — хвастать.

♦ Хваліцца — не касіць, рука не забаліць. (Хвастать — не колёса мазать.)

Хваля — волна.

Сіняй стужкаю ў прасторах
Разгарнулася да мора

І мяне, як сяброўка,
Лашчыць хваляю рака.

Уладзімір Мазго

Хваляваццa — волноваться.

Хвароба — болезнь.

Хвіліна — минута.

Водзяць з году ў год хвіліны
Незвычайны карагод.
Падлічыў іх — акурат
Шэсць дзесяткаў — шэсцьдзесят.

Кастусь Цвірка

Хвойнік — сосняк.

= Хваёвы лес.

Хвоя — сосна.

Хіліцца — клониться.

Хітрун — хитрец.

www.kamunikat.org

Х

Хлопчык — мальчик

Не сядзіцца ў хаце Кліча яго рэчка,
Хлопчыку малому, Цягнуць санкі з дому.

Якуб Колас

Хлусіць — врать, лгать.

о

Хлусня — ложь, враньё.

Не, я не жартую. Не, я не смяюся.
Так, я ў акулярах і ў ложак кладуся.
Чаму? Ды таму, вам скажу без хлусні:
Каб бачыць выразней цікавыя сны.

Іван Муравейка

Хмара — туча.

= Вялікае, звычайна цёмнае воблака, якое прыносіць дождж, град, снег.

Тут хмара гутарку ўсчала:
— А што з твайго таго святла?
Закрыю неба пеляной,
Зямлю ўсю залію вадой.
Над светам ноч устане ўдзень,
Святла не стане анідзе*.

Уладзімір Дубоўка

* Анідзё — нигде.

Хмарны, хмурны — облачный, пасмурный

Хмарыцца — заволакиваться тучами.

Хмурынка — тучка.

А на небе — ні хмурынкі!
Сонца ззяе, як дзяўчынка.
Воблакі плывуць — як з мараў,
Вам вясёлка — замест хмараў!

Таццяна Мушынская

www.kamunikat.org

Х

Хмызняк — кустарник.

= Кусты, зараснікі маладых дрэўцаў.

Хованкі — прятки.

Ходзікі — ходики.

= Насценны гадзіннік з гірамі.

Хросны — крёстный.

Хрушч — майский жук.

Зеляніну я люблю.
Лісце ем, на лісці сплю.
Мой любімы месяц май.
Хто такі я, ад гадай. *(Хрушч)*

Ніна Галіноўская

Хрысціны, хрэсьбіны — крестины.

= Хрысціянскі абрад хрычшэння.

Хустка — платок.

Хусцінка — платочек.

Хуткасць — скорость; быстрота.

Хуткі — быстрый.

Хутчэй — быстрее, скорее.

Дожджык, дожджык, л і
З воблачка-крынічкі,
Каб хутчэй раслі
Яблынькі-сястрычкі.

Мікола Маляйка

www.kamunikat.org

Ц

Цагліна — кирпичина.

Цапкам — целиком.

Цараваць — царствовать.

Цацка — игрушка.

У Дзяніскі сёння свята:
Цацак дзед прынёс багата —
Верталёт і самаходку,
І пластмасавую лодку,
Матаролер і машыну
З размалёванай кабінай.

Алесь Ставер

Цвік — гвоздь.

Я шпакоўню майструю,
Дошкі спрытна пілую.
Малаток, зух такі,
Заганяе цвікі!
Цвік наскочыў на сучок,
Выгінае цвік бачок.

Мікола Мятліцкі

Цемра — мрак, тьма.

Цеплыня — тепло, теплота.

Быў час, калі агню нідзе
На свеце не было ў людзей.
І цеплыня ім, і святло —
Усё ад сонейка ішло.

Уладзімір Дубоўка

www.kamunikat.org

Ц

Цецярук — тетерев.

Цікавасць — интерес.

Цікаваць — следить, высматривать.

Цікавіцца — интересоваться.

Цікавы — интересный.

Я сягоння вам хачу
Расказаць пра сад дзіцячы,
Што там добрага пачуў,
Што цікавага пабачыў.

Алесь Александрович

Цікаўнасць — любознательность, любопытство.

Цікаўны — любознательный; любопытный.

Ціснуць — жать, давить.

Цішыня — тишина.

Ціхмяны — тихий.
= Паслухмяны, пакорлівы, лагодны, рахманы.

Цкаваць — травить, науськивать.
= Напускаць сабак на некага.

Цмок — змей.

= Казачная пачвара ў вобразе змея, дракона.

Цугам — один за другим, гужом.
Цуд — тое, што **дзіва.**

Адкрывае школа цуды
Мне і ўсім маім сябрам.
Калі-небудзь, можа, буду
Я настаўнікам і сам.

Эдзі Агняцвет

Ц

Цудоўны — чудесный.

Цукар — сахар.

Цукарніца — сахарница.

Цукерка — конфета.

Лядзянкі-цукеркі,
Залазьце ў паперкі.
Сядзіце, маўчыце,
Як зайцы ў жыце.

Цукеркі-лядзянкі
Любімыя ў Янкі.
Так сталася — хлопча
Заўсёды іх смокча.

Леанід Пранчак

Цыбаты — 1) длинноногий; 2) долговязый.

Аляксей — хлапчук цыбаты.
У вялізных ботах таты
Ён стаіць кал я стаўка,
Воч не зводзіць з паплаўка.
Уладзімір Скарынкін

Цыбуля — лук.

От бабуля важна села
І глядзіць навокал смела.
У зямлю схавала лапаць.
Як зачэпіш — бузеш плакаць.
Гэта злосная бабуля
Называецца цыбуля.

Рыгор Барадулін

Цымбалы — цимбалы.
= Народны музычны струнны інструмент, на якім іграюць, ударакочы драўлянымі малаточкамі па струнах.

Цыраваць — штопать.

Цырульнік — парикмахер.

www.kamunikat.org

Ц

Цырульня — парикмахерская.

Цырульня адкрываецца,
Хутчэй, хутчэй бяжы!
Зуброў, мядзведзяў, зайцаў —
Усіх стрыгуць стрыжы.

Васіль Зуёнак

Цьмяны — 1) тусклый; 2) туманный, смутный.

Цэгла — кірпич.

Жырафа следам бегла І
падавала цэглу. Упраўна
брала з долу Яна любыя
Bbici...

Пабудавалі школу —
Спыніся і дзівіся, Якія гмахі
ўзніклі. Вось гэта дык
канікулы!

Васіль Вітка

Цягнік — поезд.

Уздыхнуў і закрычаў, І
ўдалеч паімчаў,

І з вачэй у цемры знік
Назаўжды цяпер цягнік.

Уладзімір Мазго

Цяжар — тяжесть.

Цяжкасць — 1) тяжесть; 2) трудность.

Цяміць — соображать.

Цярплівы — терпеливый.

Цясляр — плотник.

Без сякеры, без нажоўкі
Мы будуем хату лоўка.
Нам не трэба жвір і мох.
У свеце лепшых цесляроў
Не бывае за баброў.

Мікола Бусько

www.kamunikat.org

Ч

Чабор — чебрец.

Над лясною палянаю
Пах плыве да аблокаў —
Пахнуць зорачкі цьмяныя
Чабарку баравога.

Хведар Гурыновіч

Чакаць — ждать, ожидать.

Над лугамі, над палямі
Плачуць доўгімі слязамі.
Бульба, травы і жыты
Часта слёз чакаюць тых. *(Хмара і дождж)*

Міхась Пазнякоў

Чапаць — трогать.

♦ Не чапай чужога і не бойся нікога.

Чапля — цапля.

Дзе густая асака,
Дзе ў затоцы спіць рака,
Чапля шэрая чакае,
Хто вячэраць пагукае.

Мікола Мятліцкі

Чапяла — сковородник.

Чаравік — ботинок.

Скураныя чаравікі — збітыя насы.
Наступілі непрыкметна сумныя часы.
Я насіць вас не жадаю, бо старыя вы.
У адным — падэшва з дзіркай, а другі — крывы.

Леанід Пранчак

www.kamunikat.org

Ч

Чарада — 1) стадо, стая; 2) вереница, череда.

Як дзяды, яны з барадамі,
Ходзяць цэлымі чародамі.
Проста дзіва — не звяры,
Называюцца — зубры.

Алесь Якімовіч

Чарадзей — волшебник.

Дабрадзеі тры харобрых:
Ранак, Дзень і Вечар добры.
Хто вітае іх часцей,
Той жыве, як чарадзей.
Хто ж да ласкі найахвочы,
Яшчэ й зычыць: — Добрай ночы!

Сяргей Панізнік

Чараўнік — тое, што чарадзей.

Мілы, добры чараўнік,
Ты куды надоўга знік?
Шмат табе я расказаў бы,
Дарагі стары Хатабыч.

Ніна Галіноўская

Чараўніца — волшебница.

Чарга — очередь.

— Ха! — сказаў з усмешкай я.
А цяпер чарга мая.
Вось як трэба разганяцца,
Каб у лужы не скупацца!
Толькі лужа — ну і ну —
Хап за левую нагу!
Пацягнула за штаны —
Сталі мокрымі яны.
Будзе зараз нам ад мамы.
Брат маркотны. Я таксама.

Алесь Бадак

www.kamunikat.org

Чарніцы — черника.

Бярозы бегаюць вакол,
Пярэстыя, як догі.
Чарніца — у рот, чарніца — у кош,
Збіраць мне доўга-доўга.
Хведар Гурыновіч

Чарпак — черпак.

Чароўны — волшебный

Не на краёчку свету,
А ў нас, сярод асін,
Знайшла вавёрка летам
Чароўны... апельсін.
Мікола Маляўка

Чарот — камыш.

Чары — колдовство.

Тры разы яна кульнецца —
Чары скінуцца варожыя.
І становіцца квакуха
Зноў дзяўчынаю прыгожаю. *(Царэўна-жаба)*
Ніна Галіноўская

Час — время.

Час няспынна і імкліва
Пралятае — проста дзіва!
Запыніць імгненне рад
Татаў фотаапарат.
Уладзімір Мазго

Часам — иногда.

Часнок — чеснок.

У цыбулі — родны брат,
Ласкавейшы быццам, А да
слёз давесці рад
Так, як і сястрыца.
Сам сабе наўме* панок, 0
и А працей сказаць — часнок.
Рыгор Барадулін

* Сабё наўмё — себе на уме. //

www.kamunikat.org

Ч

Часовы — временный.

Часопіс — журнал.

Ты атрымаў часопіс новы. Усе прачытваеш старойкі. Цябе вітаць заўжды гатовы Яго герой... *(Вася Вясёлкін).*

Ніна Галіноўская

Частаваць — угощать.

Прыбірае грады, Бульбу ў склеп згружае, Нас частуе хлебам З новага ўраджаю. *(Восень) Мікола Маляўка*

Чацвер — четверг.

Чвэрць — четверть.

Човен — чёлн, челнок.

Човен борзда ўдаль імкнецца,
Зіхаціць пры ім вясельца*.

Уладзімір Дубоўка

* Вясёльца — вёслышко.

Чуйны, чулы — чуткий, отзывчивый, душевный.

Добрым будзь! І чулым будзь!
Ведай, што жыццё ўдзячнае такім.
Прымацуеш у двары шпакоўню —
Раніцай пачуеш з яе гімн.

Генадзь Пашкоў

Чутны — слышный; слышимый.

Чуць — слышать.

Хвароба такая ў птаха ляснога:
Кал і засплявае — не чуе нічога. *(Глушэц)*

Мікола Маляўка

Чыгун — чугун.

Чыгўнка — железная дорога.

На чыгунцы гаспадарыць,
Мчыць без дыму і без пары.
А яшчэ зазначу —
Нас вязе на дачу. *(Электрычка)*
Міхась Пазнякоў

Чыніць — делать, чинить.

= Рабіць, тварыць.

♦ Чаго не хочаш самому, не чыні другому. (Чего сам не любишь, того и другим не желай.)

Чырвань — краснота.

Чырвоны — красный.

Баіцца ён, чырвоны,
На дол упасці з кроны,
Каб не паклаў у кошык Яго
ласунчык-вожык. *(Яблык) Мікола Маляўка*

Чысціня — чистота.

Чытальня — читальный зал.

Чытач — читатель.

Чэрава — чрево.
= Унутраная частка жывата чалавека, жывёлы

Чэрвень — июнь.

- ♦ У чэрвені ўбачыць спадар*, што Бог дасць у дар
- ♦ Чэрвень не гуляе — ураджай люляе.

♦ Спадар — *тут:* хозяин.

Чэрвеньскі — июньский.

www.kamunikat.org

Ш

Шавец — сапожник.
= Майстар, які шые і рамантуе абутак.

Шалік — шарф.

Шалік бабулін зроблены з воўны,
Цёплы і модны, нават шыкоўны.
Вецер пранізлівы, вые завея...
Шалік бялюткі шыю мне грэе.

Іеанід Пранчак

Шанаваць — 1) чтить, почитать; уважать; 2) беречь.

Шаноўны — уважаемый.

Шанцаваць — везти.

= Прыносіць удачу.

Шаўковы — шёлковый.

Шафа — шкаф.

Шаша ж. — **шоссе** ср.

Швачка — швея.

Шкада — жалко.
Шкадаваць — жалеть.
Бабулю шкадаваў унучак Лёнік:
— Стамілася? Ідзі, прысядзь на ўслонік.
Я ж вымыю гаршчок і апалонік.

Данута Бічэль-Загнетава

www.kamunikat.org

Ш

Шкарпэткі — носкі.

Шкло — стекло.

Шклянка — стакан.

Шкляны — стеклянный.

Шкода — вред; ущерб.

= Страта; урон; дрэнны, небяспечны ўчынак

Я такую маю моду
Спадцішка прыносіць шкоду.
Многім я далася ў знак.
Я бабуля Шапакляк.

Ніна Галіноўская

Шкодзіць — вредить.

= Прыносіць шкоду, наносіць урон, страту.

Курыць — здароўю шкодзіць!

Шкоднік — вредитель.

Шлях — 1) путь; 2) большак; 3) тракт.

Шмат — много.

— Адкажы, чаму ты, дрозд,
Гэтак здарова падрос?

— Шмат увосень еў рабіны, Ну
а гэта ж вітаміны!

Васіль Вітка

Шпак — скворец.

Шпакоўня — скворечник.

Хорам нам пяюць шпакі:
"Новая шпакоўня
Зроблена дыхтоўна!"
"Дзесяць" ставяць нам шпакі.
А яны ж не лайдакі!

Таццяна Мушынская

www.kamunikat.org

Шпалеры — обои.

Як пакляілі шпалеры,
Дык нібы з бяроз
Лісця жоўтага ў кватэры
Чараўнік натрое.

Мікола Маляўка

Шпарка — быстро.

Едзе месячык на хмарках.
Эх, імчацца яны шпарка!
Хмаркі, хмаркі, асцярожна,
Так і месяц скінуць можна.

Ніна Галіноўская

Шпаркасць — быстрота, скорость.

Шпурляць — швырять.

Штовечар — каждый вечер.

Штогод — ежегодно.

Штодзень, штодня — ежедневно.

Штодзенна — ежедневно.

Будзь беларусам, беларус,
І помні, што казаў Ісус.
Хай беларуская ікона
Твой асвячае шлях штодзённа.

Рыгор Барадулін

Штолета — каждое лето.

Штомесяц — ежемесячно.

Ш

Штоноч, штоночы — каждую ночь.

Штораз — каждый раз.

Штораніцы — каждое утро.

Штотыдзень — еженедельно.

Штохвіліны — ежеминутно.

Штукар — 1) фокусник; 2) изобретатель.

Штуршок — толчок.

Шукаць — искать.

Доўга дзед шукаў наўкола
Дужкі, вушкі, шкельцы-колы.
Што згубіў, усё знайшлося.
Дзе? На ўласным пераноссі!
Пятро Сушко

Шурпаты — шероховатый.

Шуфляда — выдвижной ящик.

Шчака — щека.

Шчасце — счастье.

Шчаўе — щавель.

Шчодры — щедрый.

Цёплае, жаданае,
Шчодрае, духмянае.
Ну, вядома, гэта
Радаснае... *(лета).*
Міхась Пазнякоў

www.kamunikat.org

Шчупак м. — **щука** ж.

Там, дзе вір — глыбокі гляк —
Затаіўся, спіць шчупак.
Хто сказаў, што спіць шчупак?
Сочыць плотак-разявак!

Мікола Мятліцкі

Шчыльны — плотный.

Шчыра — йскренне.

Шчыраваць — усердствовать, очень стараться.

Шчыруйце ўсе, як пчолы,
А пройдзем першы клас —
Фатограф каля школы
На памяць здыме вас.

Мікола Маляўка

Шыба — оконное стекло.

Шыбы вымыў першы лівень —
І заззяў ён, дом,
Быццам вокны ўсе зашклілі
Сонечным святлом.

Мікола Маляўка

Шыкоўны — шикарный.

Шыпшына — шиповник.

Шыя — шея.

Шэрань — иней, изморозь.

Шэры — серый.

www.kamunikat.org

Ю

Юнак — юноша.

= Малады чалавек, хлопец

Юнацтва — юность.

= Перыяд жыцця ад дзяцінства да сталасці.

Юннат — юннат, юный натуралист.

= Удзельнік гуртка па вывучэнні прыроды.

У мяне старэйшы брат
Тры гады ўжо юннат;
Што пасеяў у агародзе,
У яго заўсёды ўродзіць.

Юшка[1] — 1) уха (суп из рыбы); **2) кровь.**

Тата хутка на кастры
Страву рыбную зварыў.
Кажа: — Еш, дачушка!
Смачна пахне юшка.
Уладзімір Мазго

Юшка[2] — вьюшка.

= Чыгунная заслонка ў коміне, якой закрываюць адтуліну, каб не выходзіла цяпло.

www.kamunika.org

Я

Яблык м. — яблоко ср.

Яблыня — яблоня.

Яда — еда, пища.

Яднаць — объединять.
= Злучаць, звязваць нешта.

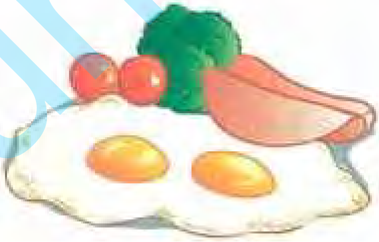

Ядомы — съедобный.

= Прыдатны для ежы.

Ячня, яешня — яйчница.

Якасць — качество.

Якраз — как раз.

Яліна — ель.

= Высокая елка.

Яловы — еловый.

Яскравы — яркий.
= Выразны, ясны, яркі.

www.kamunikat.org

© OCR: Камунікат.org, 2011 год
© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2011 год
© PDF: Камунікат.org, 2011 год

www.kamunikat.org